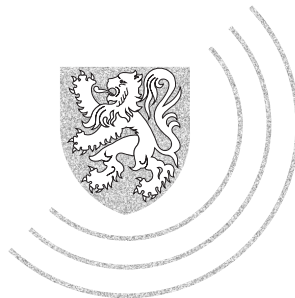

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2003-2004

29 januari 2004

VOORSTEL VAN DECREET

**– van de heer Koen Helsen, mevrouw Ria Van Den Heuvel
en de heren Jan Van Duppen en Jan Roegiers –**

betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

I. ALGEMENE TOELICHTING

Met dit voorstel van decreet wordt een belangrijke stap gezet om de rechtspositie van de minderjarige in de jeugdhulp te verduidelijken en te versterken. Dit voorstel van decreet regelt de rechten van de minderjarige in de jeugdhulp namelijk op een comprehensieve en congruente wijze : de rechten van de minderjarige worden in hun interafhankelijkheid geëxpliciteerd en eenduidig geformuleerd, ongeacht de sector of de hulpverleningsvorm waarin de minderjarige terecht komt.

De diversiteit aan en de ondoorzichtigheid van de vigerende regelgeving maken het immers moeilijk om krachtlijnen te vinden voor een algemene rechtsbescherming van de minderjarige en creëren toepassingsproblemen in concrete noodsituaties. Deze rechtspositieregeling vormt dan ook de noodzakelijke basis voor een effectieve rechtsbescherming van de minderjarige in de jeugdhulp. Het biedt elke minderjarige een duidelijk statuut in de jeugdhulp.

Het voorstel van decreet betreffende de integrale jeugdhulp, dat eveneens ter bespreking en goedkeuring voorligt, beoogt de jeugdhulpverlening die zich vanuit zeven sectoren richt tot minderjarigen, hun ouders en/of personen uit hun leefomgeving, te optimaliseren door samenwerking tussen de jeugdhulpaanbieders van die sectoren en door intersectorale afstemming van het jeugdhulpaanbod. De betrokken sectoren zijn : algemeen welzijnswerk, bijzondere jeugdbijstand, centra voor leerlingenbegeleiding, geestelijke gezondheidszorg, integrale gezinszorg, Kind en Gezin en Vlaams Fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap. Het toepassingsgebied van het decreet betreffende de integrale jeugdhulp, hierna het "decreet integrale jeugdhulp" te noemen, kan wel worden uitgebreid naar andere sectoren die onder de bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap vallen. Het toepassingsgebied van dit voorstel van decreet is gelinkt aan het toepassingsgebied van het decreet integrale jeugdhulp.

In het decreet integrale jeugdhulp wordt ook het *recht op* jeugdhulp gereguleerd en zijn er structurele garanties uitgewerkt voor de effectieve participatie van minderjarigen en ouders bij de uitbouw van de integrale jeugdhulp.

Dit voorstel van decreet vormt een explicitering van de nadere uitvoeringsmodaliteiten van de jeugdhulp en biedt *rechtswaarborgen* voor de minderjarige in de jeugdhulp. Beide decreten leveren aldus een complementaire en noodzakelijke bijdrage aan de versterking van de positie van de minderjarige in de jeugdhulp in Vlaanderen.

1. *Ontstaansgeschiedenis*

1.1. De Maatschappelijke beleidsnota Bijzondere jeugdzorg

Medio 1998 gaf het Vlaams Parlement een ad-hoc-commissie de opdracht een maatschappelijke beleidsnota op te stellen in verband met de bijzondere jeugdzorg. Later dat jaar kwam, op basis van een schriftelijke bevraging van de actoren uit de bijzondere jeugdbijstand en uit verwante sectoren, een discussietekst tot stand. De daaropvolgende rondetafelgesprekken resulteerden in de Maatschappelijke beleidsnota Bijzondere jeugdzorg die op 10 maart 1999 in de plenaire vergadering van het Vlaams Parlement werd besproken (*Parl. St. VI. Parl. 1998-1999, nr. 1354/1-4*).

De omstandige probleemanalyse die in die beleidsnota werd gemaakt, belichtte onder meer het gegeven dat de jeugdhulpverlening onvoldoende emancipatorisch en gezinsgericht was. Daarbij werd gesteld dat de interne en externe rechtspositie van de minderjarige onduidelijk is en versterkt moet worden. Dat impliceert, aldus de maatschappelijke beleidsnota, onder meer het recht op inzichtelijke en toegankelijke hulpverlening, het recht op informatie, het ontwikkelen van een klachtrecht, het recht op communicatie in een duidelijke en begrijpbare taal en de mogelijkheid om vertrouwenspersonen in te schakelen. De maatschappelijke beleidsnota wees in deze context ook op de noodzaak tot overleg met het federale parlement inzake de externe rechtspositie van de minderjarige. In de beleidsnota worden nog andere knelpunten aangegeven die nader worden beschreven in de toelichting bij het voorstel van decreet integrale jeugdhulp.

De maatschappelijke beleidsnota werd in het Vlaamse Regeerakkoord van 13 juli 1999 en in de beleidsnota 2000-2004 van de minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen naar waarde geschat. Consequent werd begin 2000 een interdepartementale planningsgroep geïnstalleerd. In september 2000 legde de planningsgroep haar Strategisch Plan Integrale Jeugdhulp aan de ministers van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen en van Onderwijs voor. Dat Strategisch Plan wordt nader be-

schreven in de toelichting bij het voorstel van decreet integrale jeugdhulp.

In het Strategisch Plan werd een werkstructuur voorgesteld die het bottom-upaspect van de besluitvorming ter voorbereiding van de regelgeving betreffende de integrale jeugdhulp moest realiseren.

De centrale commissie en de werkgroepen die ter voorbereiding van de regelgeving betreffende de integrale jeugdhulp zijn opgericht, worden nader beschreven in de toelichting bij het voorstel van decreet betreffende de integrale jeugdhulp.

Binnen die werkstructuur werkt een ad-hocwerkgroep positie en participatie van de cliënt, die aan de grondslag ligt van dit voorstel van decreet.

1.2. De werkgroep positie van de cliënt

De werkgroep positie van de cliënt kreeg in januari 2002 het mandaat van de centrale commissie om te werken aan voorstellen voor de verbetering van de positie en de participatie van de cliënt in de jeugdhulp.

De werkgroep was samengesteld uit mensen uit het werkveld en de administratieve diensten van de sectoren betrokken bij de integrale jeugdhulp. Daarnaast werkten ook actief mee in de werkgroep : een groepswerker van een vereniging waar armen het woord nemen, een vertegenwoordiger van de etnisch-culturele minderheden, het coördinerend aanspreekpunt kinderrechten en een jeugdadvocaat. De kinderrechtencommissaris was adviserend lid van de werkgroep.

De werkgroep startte haar werkzaamheden met een analyse van de positie van de cliënt in de jeugdhulp en kwam tot de volgende vaststellingen :

- het cliëntbegrip in de jeugdhulp is vrij complex. Het blijkt een zeer dynamisch want tijdsgebonden en contextgebonden begrip te zijn, met evenwel altijd één constante : de minderjarige vormt het aangrijpingspunt van de jeugdhulp. De realiteit wijst ook uit dat de minderjarige lang niet de enige (potentiële) cliënt is in de jeugdhulp.

Ouders of opvoedingsverantwoordelijken (of nog ruimer, betrokken personen uit de leefomgeving van de minderjarige) kunnen vanuit een gezinsgerichte of systeemgerichte jeugdhulp cliënt zijn of deel uitmaken van het cliëntsysteem in de jeugdhulp.

Het erkennen van ouders als cliënt en als volwaardige partner in de jeugdhulp is essentieel. Vooreerst omdat jeugdhulp aan een minderjarige ook de rechten van ouders kan raken, hetgeen zich onder meer duidelijk uit in de context van armoede en plaatsing. Daarnaast kan de jeugdhulp een belangrijke impact hebben op de pedagogische relatie en de verantwoordelijkheid van de ouders.

Ten slotte is het ook essentieel opvoedingsverantwoordelijken te erkennen als partner in de jeugdhulp, vanuit de feitelijke opvoedingssituatie van de minderjarige ;

- het statuut van ouders is in grote mate geregeld in het Burgerlijk Wetboek ;
- binnen de federatie pleegzorg wordt gewerkt aan een statuut voor pleegouders.

Deze vaststellingen noopten tot een inhaalbeweging wat minderjarigen betreft, en leidden tot de optie om te starten met de analyse van het statuut van de minderjarige in de jeugdhulp. De volgende extra motieven speelden een rol voor die keuze :

- het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind – het referentiekader voor de integrale jeugdhulp – is juridisch bindend. Het moet, waar nodig, een regionale of nationale vertaling kennen, om iedere vorm van onduidelijkheid uit te sluiten ;
- de rechtspositie van de minderjarige is zeer diffuus en onoverzichtelijk geregeld, hetgeen toepassingsproblemen teweegbrengt in concrete noodsituaties ;
- hoewel er zeer diverse vormen van hulpverlening zijn, valt het op dat zelden of nooit wordt gesproken over de rechten van de minderjarige in die hulpverlening ;
- het merendeel van de minderjarigen komt niet op eigen initiatief, maar door een doorverwijzing in de jeugdhulp terecht ;
- hoewel de handelingsbekwaamheid van en het ouderlijk gezag over de minderjarige bedoeld zijn als beschermingsmechanismen ten aanzien van de minderjarige, vormen die figuren tegelijkertijd een juridische hinderpaal voor de uitoefening van de eigen rechten door de minderjarige zelf.

Voor de analyse van de vigerende rechtspositie van de minderjarige in de jeugdhulp werd een beroep gedaan op de volgende basisdocumenten :

- het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind, aangenomen in New York op 20 november 1989, goedgekeurd bij het decreet van 15 mei 1991 en bij de wet van 25 november 1991 ;
- de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens ;
- het decreet van 19 juli 2002 betreffende de integrale jeugdhulp ;
- de wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt ;
- het voorstel van decreet houdende de rechtsbescherming en inspraak van de gebruikers van welzijnsvoorzieningen (*Parl. St. VI. Parl. 2000-2001, nr. 783/1*) en het juridisch onderzoek dat in dat verband werd uitgevoerd door het Instituut voor Sociaal Recht van de K.U. Leuven (december 2002) ;
- het wetsvoorstel tot wijziging van verschillende bepalingen over het recht van minderjarigen om door de rechter te worden gehoord (*Gedr. St. Senaat, 2000-2001, nr. 2-554/1 ; Gedr. St. Kamer, DOC 50 1991/001*) ;
- het wetsvoorstel tot instelling van advocaten voor minderjarigen (*Gedr. St. Senaat, 1999-2000, nr. 2-256/1 ; Gedr. St. Kamer, DOC 50 1976/001*) ;
- het wetsvoorstel betreffende het recht van minderjarigen op toegang tot de rechter (*Gedr. St. Senaat, 2000-2001, nr. 2-626/1 ; Gedr. St. Kamer, DOC 50 1975/001*) ;
- het protocol jongerenrechten in de jeugdbijstand van het Vlaams Welzijnsverbond (Minori-usproject).

Ook de vigerende sectorale regelgeving van de betrokken sectoren binnen integrale jeugdhulp, de regelgeving met betrekking tot het kwaliteitsbeleid in de welzijns- en gezondheidsvoorzieningen en de complementaire begrippen ouderlijk gezag en handelingsonbekwaamheid van de minderjarige werden onderworpen aan een grondige analyse en bespreking. Ten slotte werd ook het concept rechtsbescherming onder de loep genomen en werd een

kader uitgewerkt voor een effectieve rechtsbescherming.

Deze werkzaamheden resulteerden in een omstandige probleemverkennde nota betreffende de vigerende rechtspositie van de minderjarige in de jeugdhulp : "Het juridisch statuut van de minderjarige in de jeugdhulpverlening – tussentijds rapport werkgroep positie van de cliënt" (februari 2003).

Op basis van de probleemverkennde nota kreeg de werkgroep het mandaat van de centrale commissie om een beter statuut uit te werken voor de minderjarige in de jeugdhulp. Om ook gericht vorm te geven aan voorstellen voor de verbetering van de participatie van de cliënt in de jeugdhulp werd geopteerd om de werkgroep positie en participatie van de cliënt op te splitsen in respectievelijk een werkgroep positie en een werkgroep participatie.

De werkgroep positie van de cliënt werkte verder aan een statuut voor de minderjarige in de jeugdhulp. Het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind, hierna het "Kinderrechtenverdrag" te noemen, werd daarbij gehanteerd als basisreferentiekader en het voorstel van decreet houdende de rechtsbescherming en inspraak van de gebruikers van welzijnsvoorzieningen (*Parl. St. VI. Parl. 2000-2001, nr. 783/1*), hierna het "voorstel van decreet gebruikersrechten" te noemen, als in steek.

Dat resulteerde in een eerste basisraamwerk van statuut voor de minderjarige in de jeugdhulp in juni 2003. Het betreft een basistekst waarin de rechten van de minderjarige in de jeugdhulp nader of aanvullend gespecificeerd worden, op basis van het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind. De basistekst is complementair aan het voorstel van decreet houdende de rechtsbescherming en inspraak van de gebruikers van welzijnsvoorzieningen. Dat voorstel van decreet bleek geen afdoende basis te vormen voor een effectieve rechtsbescherming van de minderjarige (cfr. infra 2).

Het basisraamwerk van statuut is getoetst bij zowel minderjarigen als ouders, met en zonder ervaring in de jeugdhulp. Dat gebeurde via intermediairen die een vertrouwensrelatie hebben met respectievelijk minderjarigen en ouders. Deze feedback is vervolgens besproken in de werkgroep, in dialoog met de intermediairen. De verwerking van de inhoudelijke feedback leidde uiteindelijk tot een raamwerk van statuut dat door de werkgroep werd geconsolideerd. Die tekst werd besproken in de centrale commissie. Korte tijd later legde een juri-

dische werkgroep ad hoc de juridische vertaling van het bereikte resultaat op tafel. Deze tekst werd opnieuw besproken in de centrale commissie. Korte tijd later konden de werkgeversorganisaties hierover hun opmerkingen aan de minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen doorgeven. Ook de minister van Onderwijs en Vorming volgde de inhoudelijke en juridische implicaties van dit voorstel van decreet.

Deze rijke ontstaansgeschiedenis maakt dat dit voorstel van decreet een breed intersectoraal draagvlak kent.

2. Juridische argumenten voor een apart decreet voor minderjarigen

De volgende juridische argumentatie vormde de grondslag voor het uitwerken van een apart rechtspositiedecreet voor minderjarigen.

1. Door het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind worden aan minderjarigen alle fundamentele mensenrechten toegekend : provisie-, protectie- en participatierechten.

De vraag naar de *directe werking* (of de interne afdwingbaarheid van de verdragsrechtelijke verplichtingen van het Kinderrechtenverdrag) en naar de *horizontale werking* (dat wil zeggen : niet enkel de naleving door de overheid maar ook door rechtspersonen en natuurlijke personen) is sinds de goedkeuring en de ratificatie van dat verdrag evenwel altijd uitermate omstreden geweest. De integratie van de internationale norm in het eigen recht kan interpretatie- of toepassingsvragen helpen oplossen. Dit voorstel van decreet vormt hier toe een essentiële bijdrage.

Een aantal bepalingen van het Kinderrechtenverdrag moeten specifiek of aanvullend worden geregeld voor de jeugdhulp. Het betreft onder meer verduidelijkingen inzake het belang van het kind, het recht op respect voor het gezinsleven, het recht op informatie, het recht op inspraak en participatie. Deze vaststelling geldt des te meer omdat de sectorale regelgeving een diffuse, divergente en fragmentarische benadering van de rechtspositie van de minderjarige in de jeugdhulp biedt. Een explicitering van de rechten en de bekwaamheden van de minderjarige in de jeugdhulp is dus noodzakelijk.

De rechtsbekwaamheid van de minderjarige in de jeugdhulp is zeer fragmentarisch gereguleerd in het welzijns-, gezondheids- en onderwijsrecht. In geen enkele sector van de integrale jeugdhulp is de rechtsbekwaamheid van de minderjarige allesom-

vattend gereguleerd. De benadering op zich is bovendien ook verschillend van sector tot sector. Een congruentie in de benadering hiervan is wenselijk en krijgt een antwoord in dit voorstel van decreet.

Dit voorstel van decreet heeft bovendien een sterke complementaire functie ten opzichte van de wet op de patiëntenrechten. De rechten van de minderjarige patiënt worden in bepaalde contexten versterkt omdat niet alleen de beroepsbeoefenaar valt onder de regelgeving, maar ook de voorziening waarin de beroepsbeoefenaar werkt.

Dit kan bijzonder belangrijk zijn in contexten waar men nog nauwelijks het verschil ziet tussen een patiënt en een cliënt. Wat zijn bijvoorbeeld de rechten van een minderjarige die in therapie is bij een psycholoog in een Centrum Geestelijke Gezondheidszorg ? Noch de wet van 8 augustus betreffende de rechten van de patiënt – hierna de "Wet Patiëntenrechten" te noemen, – noch het voorstel van decreet gebruikersrechten geeft hier een antwoord op.

Wat de handelingsbekwaamheid van de minderjarige betreft, stellen we vast dat die evenmin op een congruente manier gereguleerd wordt. Het centrale begrip in dit debat is competentie. Het competentiedebat gaat over de vraag of en in welke mate de minderjarige in staat kan worden geacht tot – en dus recht heeft op – de zelfstandige uitoefening van zijn rechten.

Dit voorstel van decreet regelt de handelingsbekwaamheid van de minderjarige in de jeugdhulp op een congruente manier. Het vormt de essentiële basis opdat minderjarigen hun rechten in de hulpverlening kunnen effectueren omdat uitgegaan wordt van een benadering van de minderjarige als rechtssubject.

Daarbij is geopteerd voor een benadering vanuit een objectief criterium (leeftijd) en een subjectief criterium (maturiteit of rijpheid). Wat het objectieve criterium betreft, is gekozen voor de leeftijds-grens van 12 jaar. Op die wijze wordt de vigerende "hoogste" norm doorgetrokken naar alle betrokken gezondheids-, onderwijs- en welzijnssectoren.

Het versterken van de handelingsbekwaamheid van de minderjarige impliceert niet dat geraakt wordt aan het ouderlijk gezag. Het doet geen afbreuk aan ouderrechten maar erkent de minderjarige als partner en als subject in de jeugdhulp.

In de drie wetsvoorstellen die de procesbekwaamheid van de minderjarige beogen te versterken en

die hierboven worden geciteerd, wordt ervan uitgegaan dat de minderjarige vanaf de leeftijd van 12 jaar een complexe besluitvorming kan begrijpen en in de samenleving en het rechtsverkeer als volwaardige partner kan handelen.

In haar standpuntbepaling met betrekking tot het voorstel van decreet houdende de rechtsbescherming en inspraak van de gebruikers van welzijnsvoorzieningen (*Parl. St. VI. Parl. 2000-2001, nr. 783/1*) benadrukt de Vlaamse regering het belang van de drie wetsvoorstellen : "De Vlaamse regering wil benadrukken dat deze drie wetsvoorstellen essentieel zijn voor de rechtspositie van de minderjarige. Ze zullen ook in het kader van het voorstel van decreet betreffende de rechten van de gebruiker hun nut bewijzen".

2. Het zoeken naar afstemming met het voorstel van decreet gebruikersrechten houdt geen voldoende rechtswaarborgen in voor de minderjarige in de jeugdhulp. De volgende overwegingen hebben tot dat besluit geleid :

- in het voorstel van decreet gebruikersrechten is de rechtspositie van de minderjarige zeer onduidelijk geregeld ;
- in datzelfde voorstel van decreet behoren de centra geestelijke gezondheidszorg, de centra voor leerlingenbegeleiding, het Vlaams Fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap en het Bureau Bijzondere Jeugdbijstand niet tot het toepassingsgebied. In dit voorstel van decreet worden de rechten van de minderjarige geregeld in verhouding tot de jeugdhulpaanbieders die vallen onder het toepassingsgebied van het decreet integrale jeugdhulp. Dat creëert meer rechtswaarborgen voor de minderjarige.

3. *Naar een effectieve rechtsbescherming voor alle betrokkenen in de jeugdhulp*

Dit voorstel van decreet is geen eindpunt, maar een fase in een proces. Het ware wenselijk ook een duidelijk statuut voor ouders binnen de integrale jeugdhulp uit te werken. Uiteindelijk is voor alle betrokken partners in de jeugdhulp met of zonder ouderlijk gezag duidelijkheid omtrent hun rechtspositie essentieel, met het oog op een emancipatorische en op dialoog gebaseerde jeugdhulp.

De werkgroep positie van de cliënt werkte in dit kader eveneens aan een basisraamwerk van statuut voor ouders in de jeugdhulp. De bedoeling van dat

raamwerk is het te integreren in de besprekingen van het voorstel van decreet gebruikersrechten.

Ten slotte is het belangrijk te onderkennen dat een juridische verankering van rechten een essentiële, maar niet voldoende voorwaarde is voor een effectieve rechtsbescherming. Een effectieve rechtsbescherming impliceert dat er ook aandacht gaat naar vorming, bekendmaking en sensibilisering omtrent de rechten in de jeugdhulp. Acties moeten daarbij zowel gericht zijn op minderjarigen en ouders als op jeugdhulpverleners en jeugdhulpvoorzieningen.

Dit voorstel van decreet houdt hier rekening mee via overgangsbepalingen, waarin ruimte wordt gecreëerd voor vorming van de betrokken jeugdhulpvoorzieningen en voor informatie en communicatie van ouders en minderjarigen. Deze acties zullen de implementatie van dit voorstel van decreet ten goede komen.

II. COMMENTAAR BIJ DE ARTIKELEN

HOOFDSTUK I

Algemene bepalingen

Artikel 1

Dit artikel behoeft geen commentaar.

Artikel 2

In de eerste paragraaf worden een aantal begrippen gedefinieerd.

Aangezien het toepassingsgebied van dit voorstel van decreet samenvalt met dat van het decreet integrale jeugdhulp, zijn die definities zoveel mogelijk afgestemd op de definities die in het laatstgenoemde decreet worden gebruikt.

In 2° wordt onder "jeugdhulp" de "indicatiestelling", de "toewijzing" en de "trajectbegeleiding" verstaan, zoals die omschreven zijn in respectievelijk artikel 19, 22 en 26 van het decreet integrale jeugdhulp. Voor het begrip "jeugdhulpverlening" dat in 3° wordt gedefinieerd geldt, *mutatis mutandis*, hetzelfde. De jeugdhulpverlening is de hulp- en zorgverlening die zich tot de minderjarige, zijn ouders en/of personen uit zijn leefomgeving richt. Ze

wordt aangeboden met toepassing van de regelgeving die vermeld is in artikel 4 van het decreet integrale jeugdhulp. Het gaat om de volgende regelgeving :

- 1° het decreet van 29 mei 1984 houdende de oprichting van de instelling Kind en Gezin ;
- 2° de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990 ;
- 3° het decreet van 27 juni 1990 houdende de oprichting van een Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap ;
- 4° het besluit van de Vlaamse regering van 24 juli 1997 tot regeling van de erkenning en de subsidiëring van de centra voor integrale gezinszorg ;
- 5° het decreet van 19 december 1997 betreffende het algemeen welzijnswerk ;
- 6° het decreet van 1 december 1998 betreffende de centra voor leerlingenbegeleiding ;
- 7° het decreet van 18 mei 1999 betreffende de geestelijke gezondheidszorg.

"Jeugdhulpverlening" (gedefinieerd in 3°) slaat op de kernactiviteiten van de personen en voorzieningen die vallen onder artikel 2, § 1, 4°, van het decreet integrale jeugdhulp. Het gaat om alle activiteiten die vallen onder de decretale of reglementaire opdracht van de jeugdhulpaanbieders.

Jeugdhulpverlening omvat onder meer onthaal, opvang, informatie- en adviesverstrekking, bemiddeling, zorg, begeleiding, verblijf of opname en ontslag en nazorg van de minderjarige door een jeugdhulpvoorziening of een persoon. Deze brede invulling van "jeugdhulpverlening" biedt de minderjarige de nodige garantie om in elke fase van de hulpverlening (van informatie- en adviesverstrekking tot ontslag en nazorg) zijn rechten te vrijwaren.

De rechten van de minderjarige in de jeugdhulp zijn van toepassing in elke hulpverleningssetting : ambulant, semi-residentieel of residentieel. De begrippen semi-residentieel en residentieel jeugdhulpverlening worden nader omschreven (definitie 4° en 5°). Indien in dit voorstel van decreet sprake is van jeugdhulpverlening dan is dat in de betekenis van ambulante, semi-residentieel en residentieel jeugdhulpverlening. Onder ambulante jeugdhulpverlening wordt jeugdhulpverlening verstaan die een contact impliceert met de minderjarige dat niet geboden wordt binnen een vervangende

woon- of verblijfssituatie, een vervangende dagactiviteit of een vervangend nachtverblijf.

De rechten van de minderjarige in de jeugdhulp zijn van toepassing bij zowel gerechtelijke als buitengerechtelijke jeugdhulp (definitie 6° en 7°). Er is hier uitdrukkelijk niet gekozen voor de termen "vrijwillige jeugdhulp" versus "gedwongen jeugdhulp", aangezien elke vorm van jeugdhulp, ook vrijwillige, door minderjarigen soms ervaren kan worden als onvrijwillig, ongeacht of het jeugdhulpaanbod gedwongen of vrijwillig is. Het is immers in heel wat gevallen een derde die voor de minderjarige beslist dat jeugdhulp noodzakelijk is.

Onder "minderjarige" wordt elke natuurlijke persoon verstaan die jonger is dan achttien jaar (8°). Het betreft elke min-18-jarige die zich op het grondgebied bevindt, ongeacht zijn juridisch beschermingsstatuut, verblijfsstatuut of personeelsstatuut, of een andere omstandigheid.

De vertrekbasis voor deze definitie is het scheppen van een rechtskader voor alle minderjarigen in de jeugdhulp, vertrekkend van een inclusief denkkader. Daarnaast gaat ook aandacht uit naar de preferentiële rechten van bepaalde doelgroepen, inzonderheid minderjarige vluchtelingen en minderjarige personen met een handicap.

In 9° wordt een nadere omschrijving gegeven van de "niet-begeleide minderjarige vreemdeling". Het gaat over de minderjarige die valt onder de toepassing van hoofdstuk VI van titel XIII van de programmawet (I) van 24 december 2002. Dat hoofdstuk 6 regelt de voogdij over niet-begeleide minderjarige vreemdelingen.

Die voogdij is van toepassing op elke -18-jarige persoon die, wanneer hij in België wordt aangetroffen :

- niet begeleid is door een persoon die het ouderlijk gezag of de voogdij over hem uitoefent krachtens zijn nationale wet ;
- onderdaan is van een land dat geen lid is van de Europese Economische Ruimte ;

en verkeert in één van de volgende situaties :

- ofwel de erkenning van de hoedanigheid van vluchteling hebben gevraagd ;
- ofwel niet voldoen aan de voorwaarden inzake toegang tot en verblijf op het grondgebied vastgesteld in de wetten betreffende de toegang tot

het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

Die voogdij wordt van rechtswege beëindigd in volgende gevallen :

- wanneer de minderjarige wordt toevertrouwd aan de persoon die op grond van de nationale wet van de minderjarige het ouderlijk gezag of de voogdij uitoefent ;
- wanneer de minderjarige achttien jaar wordt ;
- ingeval van overlijden, ontvoogding, adoptie, huwelijk of verwerving van de Belgische nationaliteit of van de nationaliteit van een lidstaat van de Europese Economische Ruimte ;
- op het tijdstip van de verwijdering van de minderjarige van het grondgebied.

Zolang die voogdijregeling op hem van toepassing is – d.w.z. vanaf het ogenblik dat de minderjarige op het Belgische grondgebied aankomt tot op het ogenblik dat de voogdij eindigt – wordt de minderjarige, die geen onderdaan is van een land van de Europese Economische Ruimte, voor de toepassing van dit decreet geacht een niet-begeleide minderjarige vreemdeling te zijn.

Tot de landen van de Europese Economische Ruimte behoren, naast de lidstaten van de Europese Unie, ook IJsland, Liechtenstein en Noorwegen.

Een nadere omschrijving van deze groep is vereist om de preferentiële rechten van deze doelgroep te kunnen omschrijven. Minderjarigen die als vluchteling worden beschouwd, dienen ingevolge het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind een bijzondere bescherming te genieten.

Bij de definiëring van de categorieën van personen die in die mate van betekenis zijn dat zij bij de jeugdhulp aan de minderjarige betrokken moeten worden, is een duidelijk onderscheid ingebouwd tussen de ouders en de opvoedingsverantwoordelijken (10° en 11°). "Ouders" wordt apart gedefinieerd, vermits de opvoeding van de minderjarige in de eerste plaats toekomt aan de ouders en zij in alle omstandigheden betrokken moeten worden bij de opvoeding en ontwikkeling van de minderjarige. Deze bepaling komt overeen met de geest van artikel 18 van het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind waarin beide ouders gezamenlijk als "de eerste opvoedingsverantwoordelijken" worden erkend.

Onder de definitie van ouders vallen in eerste instantie de personen die titularis zijn van het ouderlijk gezag. In de regel zijn dat de vader en de moeder, ook al leven ze niet samen of zijn ze niet gehuwd. Zij zijn tegelijkertijd ook de wettelijke vertegenwoordigers, ze hebben de bevoegdheid om de minderjarige te vertegenwoordigen bij het stellen van materiële rechtshandelingen en bij het optreden in rechte. Deze vertegenwoordigingsbevoegdheid vormt een bestanddeel van het ouderlijk gezag.

Als de "exclusieve" uitoefening van het ouderlijk gezag door de rechtbank aan één ouder wordt toegewezen, dan nog blijven beide ouders titularis van het gezag (de ene ouder behoudt minstens een recht van toezicht op de manier waarop de andere ouder het ouderlijk gezag uitoefent). Is één van de ouders overleden, dan wordt het ouderlijk gezag uitgeoefend door de overlevende ouder.

Zijn beide ouders overleden, dan komt in de plaats van het ouderlijk gezag het voogdijgezag dat wordt waargenomen door de voogd. De voogd is de wettelijke vertegenwoordiger van de minderjarige en valt zonder twijfel onder de definitie van ouders.

Als de vader en de moeder nog in leven zijn maar niettemin een andere persoon titularis is van het gezag over de minderjarige, dan wordt enkel die laatste als ouder beschouwd. Deze hypothese doet zich voor als de vader en de moeder door de jeugdrechtbank volledig ontzet zijn uit het ouderlijk gezag. In die omstandigheden wordt het gezag over de minderjarige uitgeoefend door de pro-voogd.

Zolang de vader en de moeder titularis zijn van het ouderlijk gezag, worden zij en niemand anders als ouder beschouwd. De voogd ad hoc die de minderjarige moet bijstaan in één of meerdere vermogensrechtelijke rechtshandelingen, en die occasioneel optreedt als wettelijke vertegenwoordiger, wordt niet als ouder beschouwd.

Onder "opvoedingsverantwoordelijken" vallen alle andere personen dan de ouders, die op een duurzame wijze de feitelijke bewaring hebben over de persoon van de minderjarige, bijvoorbeeld de grootouders, de stiefouder, de partner van één van de ouders of om het even welke derde die de minderjarige feitelijk opvoedt. Onder die definitie vallen eveneens de personen bij wie de minderjarige is geplaatst door toedoen van het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg, Kind en Gezin, het Vlaams Fonds of de jeugdrechtbank (bv. een pleeggezin). Het moet hierbij om een natuurlijke persoon gaan.

De definitie brengt met zich mee dat een jeugdhulpvoorziening bij wie de minderjarige is geplaatst, nooit als een opvoedingsverantwoordelijke kan worden beschouwd. "Opvoedingsverantwoordelijken" zijn personen zonder juridisch geregelde gezagsverhouding. Feitelijk zorgende volwassenen kunnen enkel in de plaats treden van de ouders wanneer zij in de onmogelijkheid verkeren tussenbeide te komen of verantwoordelijkheid op te nemen.

Het criterium "duurzaamheid" moet in concreto worden beoordeeld, naargelang van de omstandigheden. Het kan echter niet de bedoeling zijn dat het pleeggezin waarin de minderjarige gedurende enkele dagen is opgevangen, de status van opvoedingsverantwoordelijke krijgt.

Onder "jeugdhulpaanbieder" wordt een persoon of een voorziening verstaan die jeugdhulpverlening aanbiedt met toepassing van artikel 2, § 1, 4°, van het decreet integrale jeugdhulp (definitie 12°). Onder personen wordt onder meer het pleeggezin verstaan waarin de minderjarige op feitelijke basis of via de jeugdrechtbank terecht komt.

Onder "jeugdhulpvoorziening" (13°) wordt een voorziening verstaan die jeugdhulpverlening aanbiedt als bedoeld in 3°.

Een "jeugdhulpverlener" (14°) kan ofwel een persoon zijn die, ofwel een team zijn dat binnen een jeugdhulpvoorziening, zoals gedefinieerd in 13°, verantwoordelijk is voor de concrete opvang, begeleiding, zorgverstrekking, nazorg, enzovoort, van of aan de minderjarige.

De "toegangspoort" (15°) is een orgaan dat onafhankelijk is van de bestaande jeugdhulpaanbieders en dat de buitengerechtelijke toegang tot de niet-rechtstreeks toegankelijke modules organiseert. De toegangspoort oefent de taken van indicatiestelling en toewijzing uit, zoals omschreven in artikel 19 en 22 van het decreet integrale jeugdhulp.

Het "dossier" (16°) omvat alle gegevens die op een systematische wijze over een minderjarige worden verzameld en bijgehouden. Deze ruime omschrijving stemt overeen met de omschrijving in de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens.

Definitie 17° behoeft geen nadere commentaar.

De tweede paragraaf van artikel 2 wil vermijden dat men bij de verwijzing naar personen zowel de

mannelijke als de vrouwelijke vorm moet gebruiken, waardoor de tekst nodeloos wordt verzaamd.

HOOFDSTUK II

Toepassingsgebied

Artikel 3

In de eerste paragraaf wordt het personele toepassingsgebied van het decreet geregeld.

Dit decreet regelt de rechtspositie van de minderjarige ten aanzien van personen of voorzieningen die jeugdhulpverlening aanbieden uit de sectoren gezondheid, onderwijs en welzijn, die vallen onder het toepassingsgebied van het decreet integrale jeugdhulp.

Het decreet is eveneens van toepassing op de intermediaire organisaties die zorgen voor de toegang of de toeleiding tot en de controle op de jeugdhulpverlening. Voorbeelden van intermediaire organisaties zijn het Vlaams Fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap en de bureaus voor bijzondere jeugdbijstand.

Het is de bedoeling dat de toegangspoort mettertijd die rol van de bureaus voor bijzondere jeugdbijstand en, voorzover het jeugdhulpverlening betreft, van het Vlaams Fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap, overneemt. Dit decreet is vanaf 1 januari 2008 dan ook van toepassing op de toegangspoort, bedoeld in artikel 17 van het decreet integrale jeugdhulp.

Hoewel ook de jeugdrechtbank beschouwd kan worden als een intermediaire organisatie in het kader van de bijzondere jeugdbijstand, zijn de bepalingen van het decreet daarop niet van toepassing. De regels betreffende de organisatie en de werking van de jeugdrechtbanken zijn immers een federale bevoegdheid (artikel 5, § 1, II, 6°, c), van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen).

Verder is dit decreet ook van toepassing op de trajectbegeleiding, bedoeld in artikel 26 van het decreet integrale jeugdhulp. Trajectbegeleiding is een modaliteit voor de cliënt, ingevoerd om het hulpverleningstraject van de cliënt in de jeugdhulp te faciliteren.

Al deze instanties moeten meewerken aan de realisatie en de effectuering van de rechten van de minderjarige, opgesomd in dit decreet. Minderjarigen moeten in de jeugdhulp met andere woorden in staat worden gesteld om hun rechten uit te oefenen.

De rechten van de minderjarige in de jeugdhulp zijn van toepassing vanaf het moment dat er een interactie plaatsgrijpt tussen een jeugdhulpaanbieder/jeugdhulpverlener en een minderjarige, de toegangspoort en een minderjarige of de trajectbegeleiding en een minderjarige, ongeacht op welke manier en door wie die interactie geïnitieerd wordt.

Door deze definitie wordt men cliënt of patiënt in de jeugdhulp vanaf het eerste contact met een jeugdhulpaanbieder, de toegangspoort of de trajectbegeleiding. Die rechtsbescherming is noodzakelijk omdat de meeste minderjarigen in de jeugdhulp terecht komen via een doorverwijzing. Deze bepaling houdt tevens in dat de rechten van de minderjarige ook tijdens de nazorg gegarandeerd moeten worden.

Artikel 3 bevat geen bepaling betreffende het territoriale toepassingsgebied van het decreet. Op dat vlak moet het decreet gelezen worden in samenhang met artikel 127, § 2, van de Grondwet, wat de centra voor leerlingenbegeleiding betreft, en met artikel 128, § 2, van de Grondwet, wat de jeugdhulpaanbieders (natuurlijke personen en jeugdhulpvoorzieningen) betreft die werkzaam zijn in sectoren van gezondheid en welzijn (bijstand aan personen). Dit decreet kent dus weliswaar rechten toe aan minderjarigen en legt daarmee overeenstemmende plichten op aan jeugdhulpaanbieders, maar de voormelde grondwettelijke bepalingen hebben tot gevolg dat dit decreet in principe geen verplichtingen kan opleggen – en dus niet van toepassing is – ten aanzien van jeugdhulpaanbieders die natuurlijke personen zijn (bijvoorbeeld een pleeggezin), als die personen gevestigd zijn in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad.

Ten aanzien van de jeugdhulpaanbieders die natuurlijke personen zijn, kunnen de bepalingen van dit decreet eventueel wel van toepassing zijn voorzover deze jeugdhulpaanbieders aangesloten zijn bij een jeugdhulpvoorziening die wel onder het toepassingsgebied van dit decreet valt, of voorzover de Vlaamse regering met die personen een overeenkomst heeft gesloten met toepassing van artikel 5, 2°, van het decreet integrale jeugdhulp. Maar ook dan zijn de bepalingen van dit decreet

slechts op hen van toepassing als het aansluitingsdocument of de overeenkomst dat stipuleert.

In de tweede paragraaf wordt toegelicht dat geen enkele bepaling van dit decreet bepalingen mag aantasten die meer bijdragen tot de verwezenlijking van de rechten van de minderjarige. Indien er met andere woorden een strengere norm geldt dan degene in dit decreet, dan geldt de strengste norm.

HOOFDSTUK III

Bekwaamheid van de minderjarige

Artikel 4

In artikel 4 wordt gesteld dat elke minderjarige de rechten, opgenomen in dit decreet zelfstandig kan uitoefenen, voorzover het gaat om feitelijke handelingen. Het merendeel van de rechten, opgesomd in dit decreet, betreffen feitelijke handelingen. Voorbeelden daarvan zijn het recht op informatie, het recht op participatie, het recht op persoonlijk contact, enzovoort.

Wat betreft het recht om in te stemmen met de jeugdhulp en het toegangsrecht tot het dossier geldt het beginsel dat minderjarigen die in staat zijn tot een redelijke beoordeling van hun belangen, die rechten zelfstandig kunnen uitoefenen. Twee criteria spelen een rol bij het beoordelen in hoeverre een minderjarige in staat is tot een redelijke beoordeling van zijn belangen, namelijk leeftijd en maturiteit. Vanaf de leeftijd van 12 jaar wordt de minderjarige vermoed in staat te zijn tot een redelijke beoordeling van zijn belangen. Dit vermoeden is weerlegbaar. We gaan, in wat volgt, gedetailleerd in op deze gedachtegang.

§ 1. De minderjarige heeft, net zoals elke meerderjarige, de fundamentele rechten en vrijheden die in verdragsrechtelijke teksten, zoals het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens en het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind, worden opgesomd.

In het verlengde daarvan heeft de minderjarige ook de rechten die hem in de specifieke context van de jeugdhulp door dit voorstel van decreet worden toegekend. Dat geldt niet alleen voor adolescenten maar evenzeer voor zeer jonge kinderen. Ook zij hebben het recht op informatie, het recht op persoonlijk contact, het recht op toegang tot het dossier, enzovoort.

Traditioneel gezien wordt de minderjarige niet bekwaam geacht om zelf zijn rechten te kunnen uitoefenen. Om die reden wordt de minderjarige onderworpen aan een aantal burgerrechtelijke beschermingstechnieken zoals de wettelijke vertegenwoordiging, vastgelegd in het Burgerlijk Wetboek.

Het steeds terugkerende, essentiële argument tegen de autonomie en de rechten van minderjarigen is hun veronderstelde onbekwaamheid tot het nemen van gefundeerde beslissingen. De tegenargumenten worden overtuigend beschreven : geldigheid, relevantie en juistheid van deze redenering worden betwist (Verhellen, E., *Jeugdbeschermingsrecht*, Gent, Mys en Breesch, 1996, 395).

Hoewel de handelingsbekwaamheid van en het ouderlijk gezag over de minderjarige bedoeld zijn als beschermingsmechanismen ten aanzien van de minderjarigen, vormen deze figuren tegelijkertijd een juridische hinderpaal voor de uitoefening van de eigen rechten door de minderjarige zelf.

De principiële handelingsonbekwaamheid van de minderjarige staat echter niet in de weg dat de minderjarige in sommige gevallen zelf zijn rechten kan uitoefenen, zonder daartoe een beroep te hoeven doen op de vertegenwoordiging of de bijstand van zijn ouders of voogd.

De handelingsonbekwaamheid van de minderjarige slaat vooreerst alleen op rechtshandelingen : handelingen die gesteld zijn met het doel een bepaald rechtsgevolg teweeg te brengen (bv. het sluiten van een overeenkomst, optreden in rechte, huwen en dergelijke). De handelingsonbekwaamheid slaat niet op het feitelijk handelen en optreden van de minderjarige, zelfs al zijn aan dat optreden rechtsgevolgen verbonden (K. RIMANQUE, "Zelfstandige uitoefening van grondrechten door minderjarigen", in M. COENE (ed.), *Statuut van het kind*, Brussel, Ced-Samson, 1980, 37). Dit betekent dat, voorzover voor het uitoefenen van rechten geen rechtshandelingen hoeven te worden gesteld, de minderjarige die rechten zelfstandig kan uitoefenen.

Wetgeving en rechtspraak gaan evenwel nog een stap verder en staan toe dat de minderjarige bepaalde rechtshandelingen zelf en zelfstandig kan uitoefenen, zij het dat meestal een minimumleeftijd wordt vooropgesteld. Alhoewel de handelingsbekwaamheid van de minderjarige als dusdanig te maken heeft met regels van burgerlijk recht, blijken hier en daar dus uitzonderingen te zijn toegestaan op de principiële handelingsonbekwaamheid van de minderjarige. Voorbeelden daarvan vinden

we in de regelgeving van de bijzondere jeugdbijstand en van de centra voor leerlingenbegeleiding. Het Vlaams Parlement heeft namelijk de bevoegdheid om een beperkte en specifieke handelingsbekwaamheid toe te kennen aan de minderjarige. In dat verband kan onder meer worden verwezen naar arrest nr. 66 van 30 juni 1988 van het Arbitragehof (zie verder).

Gelet op het bovenstaande theoretische kader, luidt het uitgangspunt van artikel 4 dat de minderjarige de rechten, opgesomd in dit decreet, zelfstandig uitoefent. De meerderheid van de rechten die dit decreet toekent, kunnen in de regel uitgeoefend worden door feitelijke handelingen van de minderjarige. De minderjarige die zijn recht op informatie wil doen gelden, moet gewoonweg om informatie vragen. De minderjarige die persoonlijk contact wil met zijn gezinsleden, schrijft een brief, telefoneert of ontvangt bezoek. Geen van al deze feitelijke gedragingen is een rechtshandeling. Daarbij komt nog dat een aantal van de rechten, opgenomen in dit decreet, zelfs géén optreden van de minderjarige eisen maar veeleer het optreden (bijvoorbeeld het ondersteunen van een niet-begeleide buitenlandse minderjarige bij het zoeken van informatie omtrent zijn gezin of familie ; een respectvolle omgang met de ideologische, religieuze, politieke of filosofische overtuiging van de minderjarige) of het niet-optreden van de jeugdhulpvoorziening (de minderjarige niet onderwerpen aan een onmenselijke behandeling).

De minderjarige kan al deze rechten zelfstandig uitoefenen, zonder vertegenwoordiging of bijstand van zijn ouders of voogd.

Het streven naar een zelfstandige uitoefening door de minderjarige is essentieel, omdat een aantal van de rechten in dit decreet een zeer individuele, op de persoonlijkheid van de minderjarige gesteunde beslissing veronderstellen. Dergelijke rechten lenen zich dus niet echt tot de uitoefening bij vertegenwoordiging.

Het is niet ondenkbaar dat de minderjarige die zijn rechten zelfstandig wil uitoefenen, enige begeleiding nodig heeft van de jeugdhulpvoorziening of jeugdhulpverlener. Dat hangt grotendeels af van de leeftijd en de maturiteit van de minderjarige. Een kind van 9 dat zijn recht op toegang tot het dossier wil doen gelden, zal waarschijnlijk meer begeleiding nodig hebben dan een tiener van 15 jaar. Ook de zelfstandige uitoefening van rechten door een minderjarige persoon met een handicap – ook al zijn daarvoor enkel eenvoudige feitelijke gedragingen zoals telefoneren, een brief schrijven, enzo-

voort vereist – zal meer begeleiding vragen. De behoefte aan begeleiding door de jeugdhulpvoorziening of de jeugdhulpverlener doet echter niets af aan het feit dat de minderjarige zonder vertegenwoordiging of bijstand van zijn ouders zijn rechten uitoefent.

Dat de minderjarige zijn rechten zelfstandig uitoefent, doet geen afbreuk aan de eigen rechten van de ouders. Het betreft hier naast de rechten die de ouders hebben als burger in het algemeen of eventueel als cliënt in de jeugdhulp (recht op toegang tot het dossier, recht op informatie) vooral de rechten die zij ontleen aan het gezag over de persoon en over de goederen van de minderjarige. In het kader daarvan beheren de ouders de goederen van de minderjarige, oefenen ze toezicht uit op zijn contacten met derden of op zijn briefwisseling, hebben ze zeggenschap over de opleiding van de minderjarige of over zijn lidmaatschap van verenigingen, en dergelijke meer.

In die zin worden de rechten van de minderjarige begrensd door de ouderlijke rechten. Het ouderlijk gezag heeft echter een uitdunnend karakter: het evolueert mee met de leeftijd van de minderjarige. Naarmate de minderjarige zelf meer zijn rechten uitoefent en dus meer beslissingen neemt, evolueert de functie van het ouderlijk gezag van bescherming naar begeleiding.

Dit idee klinkt ook door in artikel 5 van het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Volgens dat artikel is het de taak van de ouders, de minderjarige te leiden en te begeleiden bij de uitoefening van de rechten die in het verdrag zijn erkend, op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van de minderjarige.

Wanneer het uitoefenen van de rechten, toegekend in dit voorstel van decreet, het stellen van rechtshandelingen of een optreden in rechte (bijvoorbeeld het afdwingen van de rechten voor de rechter) vereist, treden de beschermingsmechanismen van het Burgerlijk Wetboek in werking. Artikel 4, § 1, doet namelijk geen afbreuk aan de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek. De noodzakelijke rechtshandelingen worden dan gesteld door of met bijstand van de wettelijke vertegenwoordiger.

In het wetsvoorstel dat de toegang tot de rechter wil regelen en aldus de *procesbekwaamheid* van de minderjarige beoogt te versterken (cfr. supra in de algemene toelichting) wordt er evenwel van uitgegaan dat de minderjarige vanaf de leeftijd van 12 jaar een complexe besluitvorming kan begrijpen en in de samenleving en het rechtsverkeer als vol-

waardige partner kan handelen. De goedkeuring van dat wetsvoorstel zal ook zijn nut bewijzen ten aanzien van dit voorstel van decreet.

§ 2. In een tweede paragraaf van artikel 4 wordt een bijzondere regeling opgenomen voor de instemming met de jeugdhulp en de uitoefening van het recht op toegang tot het dossier.

Indien de minderjarige in staat is tot een redelijke beoordeling van zijn belangen kan hij zelf instemmen met de jeugdhulp (artikel 8), kan hij weigeren gescheiden te worden van zijn ouders (artikel 13), en neemt hij zelf kennis van zijn dossier (artikel 22). De specifieke regeling voor deze rechten is ingegeven door de juridische aard ervan in combinatie met het belang van deze rechten in de hulpverleningspraktijk.

Hoewel het instemmen met de jeugdhulp kan worden beschouwd als een rechtshandeling (bijvoorbeeld in het geval van het sluiten van een hulpverleningscontract), is het niet wenselijk dat die instemming telkens zou moeten worden gegeven door de ouders in naam en in de plaats van de minderjarige. De instemming met of de weigering van de jeugdhulp grijpt zodanig in het leven van de minderjarige in, dat het onverantwoord zou zijn om die beslissing steeds te laten nemen door de ouders. Dat zou overigens een achteruitgang betekenen ten aanzien van de huidige sectorale regelgeving, waarin de leeftijd van 14 jaar geldt als de leeftijd waarop de minderjarige zelf kan instemmen (bv. artikel 9, § 2, 4°, van de gecoördineerde decreten bijzondere jeugdbijstand).

Overigens heeft het Arbitragehof de bevoegdheid van de Vlaamse decreetgever om die bepaling aan te nemen, bevestigd. Het Arbitragehof stelde: "Die bepaling vult het 3° van artikel 9, § 2, aan dat betrekking heeft op de tussenkomst van de personen die zijn bekleed met het ouderlijk gezag. Zij heeft tot doel de vrijwillige aanvaarding van de hulpverlening te waarborgen en ook de visie van de minderjarige met betrekking tot de hem verleende hulpverlening, voor het comité voor bijzondere jeugdzorg aan bod te laten komen.

De bepaling tast het statuut van de minderjarige en de familie ten aanzien van het personenrecht niet aan. Ze maakt geen deel uit van de aangelegenheid "burgerlijk recht" in de zin van artikel 5, § 1, II, 6°, van de bijzondere Wet van 8 augustus 1980 en schendt bijgevolg de bevoegdheidsregels niet." (Arbitragehof, arrest nr. 66 van 30 juni 1988, overweging B.6).

Anderzijds lijkt het niet aangewezen om de beslissing om de wenselijk of noodzakelijk geachte jeugdhulp te aanvaarden of te weigeren, in elk geval over te laten aan de minderjarige, ongeacht zijn beoordelingsvermogen. Wat het uitoefenen van het toegangsrecht betreft, geldt de omgekeerde redenering. Het inkijken van een dossier of het uitoefenen van toegang door middel van een gesprek is geen rechtshandeling (hoogstens een rechtsfeit). Het heeft niettemin een belangrijke impact op de verhoudingen tussen de minderjarige en de jeugdhulpverleners of de minderjarigen en zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken en bijgevolg ook op de jeugdhulp in zijn geheel. In dat opzicht lijkt het verantwoord dat de zelfstandige uitoefening van het toegangsrecht enkel toegekend wordt aan die minderjarige die over een zeker beoordelingsvermogen beschikt.

Een minimumvereiste is dat de minderjarige in staat is om in te schatten en te beoordelen wat de gevolgen zijn van het al of niet instemmen met jeugdhulp of van de kennisname van zijn dossier. De minderjarige moet met andere woorden in staat zijn tot een redelijke beoordeling van zijn belangen.

De "redelijke beoordeling van zijn belangen" is een criterium dat terug te vinden is in de Wet Patiëntenrechten en dat vergelijkbaar is met dat van "het vereiste onderscheidingsvermogen", zoals opgenomen in, onder meer, artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek. Het criterium komt vooral hierop neer dat de minderjarige de te verwachten gevolgen van zijn handelen moet kunnen inschatten.

Om in concreto te oordelen of een minderjarige over een dergelijk beoordelingsvermogen beschikt, zullen de leeftijd en de maturiteit richtinggevend zijn. Een minderjarige van 10 jaar kan, gelet op zijn ontwikkelingsniveau en zijn persoonlijkheid, in staat zijn om de gevolgen van zijn weigering of instemming of van de kennisname van zijn dossier in te schatten.

Van de minderjarige kan niet worden verlangd dat hij alle gevolgen van de instemming of weigering of van de uitoefening van het toegangsrecht perfect kan inschatten. Ook een meerderjarige is daartoe niet altijd in staat. Van de minderjarige wordt wel verwacht dat hij, mede op basis van de informatie die hem wordt verstrekt, zich bewust is van de gevolgen die mogelijkwijs uit de instemming of weigering van de jeugdhulp of de kennisname van het dossier zullen voortvloeien.

Is de minderjarige 12 jaar of ouder, dan wordt hij vermoed over de nodige maturiteit te beschikken om de gevolgen van de instemming of weigering of van het uitoefenen van zijn toegangsrecht voldoende te kunnen inschatten. Dat vermoeden is weerlegbaar. Het inbouwen van de indicatieve leeftijdsgrens veronderstelt dat de minderjarige niet zelf de bewijslast moet leveren voor zijn competentie.

Het behoort tot de bevoegdheid van de betrokken jeugdhulpaanbieder en desgevallend de toegangspoort en de trajectbegeleiding om in dialoog met de ouders en de minderjarige te oordelen over de competentie van de minderjarige om zijn rechten, zoals bedoeld in artikel 8, 13 en 22, zelfstandig uit te oefenen. In het dossier dienen de elementen te worden opgenomen waarop men zich gebaseerd heeft om te besluiten dat de minderjarige niet in staat zou zijn zelfstandig op te treden. Het vermoeden dat de minderjarige niet in staat zou zijn tot een zelfstandige uitoefening van de rechten, bedoeld in artikel 8, 13 en 22, dient met andere woorden gemotiveerd te worden weerlegd in het dossier van de minderjarige.

HOOFDSTUK IV

Belang van de minderjarige

Artikel 5

In de eerste paragraaf wordt gesteld dat het belang van de minderjarige de belangrijkste overweging vormt bij het verlenen van jeugdhulp. Dat impliceert dat de ontwikkeling tot zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van de minderjarige primieren boven andere overwegingen.

Minimaal beschouwd is het belang van de minderjarige, zoals beschreven in de tweede paragraaf het belang van zijn ontwikkeling, en van, in de gegeven omstandigheden, zo gunstig mogelijke condities voor die ontwikkeling. Daarvoor moet in een aantal basale behoeften voorzien worden : adequate verzorging ; een veilige fysieke omgeving ; continuïteit en stabiliteit met betrekking tot de levensomstandigheden ; verzorging en voortzetting van een gunstige ontwikkeling ; interesse in de minderjarige ; respect ; geborgenheid bij en steun en begrip van tenminste één volwassene ; een ondersteunende, flexibele structuur ; veiligheid ; voldoende adequate voorbeelden ; educatie ; omgang met leeftijdgenoten ; kennis over en contact met het eigen verleden.

Om er achter te komen wat het belang van de minderjarige is, moet daarover in dialoog worden gegaan met de minderjarige zelf. Aan de mening van de minderjarige moet passend gevolg worden gegeven, rekening houdend met zijn leeftijd en maturiteit. Ook ouders moeten betrokken worden : er is respect vereist voor de mening, de verantwoordelijkheid en de sociaal-culturele leefsituatie van de ouders.

HOOFDSTUK V

Rechten van de minderjarige

AFDELING 1

Algemene bepaling

Artikel 6

Dit artikel regelt het gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel van de rechten in dit decreet. De rechten, toegekend door dit decreet, gelden voor alle minderjarigen zonder onderscheid.

Er mag onder meer geen onderscheid gemaakt worden naar ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, gezondheid, seksuele geaardheid, politieke of andere overtuiging, nationale, etnische of maatschappelijke afkomst, verblijfsstatuut, personeelsstatuut, juridisch beschermingsstatuut, welstand, handicap, geboorte of andere omstandigheid van de minderjarige of zijn ouders.

AFDELING 2

Het recht op jeugdhulp

Artikel 7

De minderjarige heeft recht op jeugdhulp, zoals bepaald in artikel 6 van het decreet integrale jeugdhulp. Jeugdhulp moet, volgens artikel 3 van het decreet integrale jeugdhulp, de ontplooiingskansen van de minderjarige vrijwaren, zijn welzijn en gezondheid bevorderen en bijdragen tot een zo volledige mogelijke integratie in de maatschappij.

De jeugdhulp mag geen afbreuk doen aan de rechten, opgesomd in dit decreet, noch aan andere

rechten van minderjarigen, zoals het recht op onderwijs en het recht op een zinvolle vrijetijdsbesteding.

De jeugdhulp moet ook rekening houden met de wenselijkheid van continuïteit in de opvoeding van de minderjarige, en met de etnische, godsdienstige en culturele achtergrond van de minderjarige en met zijn taal.

AFDELING 3

Recht op instemming met en vrije keuze van de buitengerechtelijke jeugdhulp

Artikel 8

Volgens dit artikel heeft de minderjarige het recht om geïnformeerd vrij in te stemmen met de buitengerechtelijke jeugdhulp.

Geïnformeerd vrij instemmen of "informed consent" veronderstelt dat de minderjarige, alvorens met de jeugdhulp in te stemmen, duidelijke en kwaliteitsvolle informatie krijgt over de inhoud van het concrete jeugdhulpaanbod en over de consequenties van het al dan niet ingaan op dat aanbod.

Als de jeugdhulpaanbieder het verlenen van jeugdhulp aangewezen acht en de minderjarige met het voorgestelde jeugdhulpaanbod niet instemt, moet de jeugdhulpaanbieder de minderjarige informeren over de gevolgen van zijn weigering.

Overeenkomstig artikel 4, § 2, kan de minderjarige, wat hemzelf betreft, zelf instemmen met de jeugdhulp, als hij tot een redelijke beoordeling van zijn belangen in staat is, rekening houdend met zijn leeftijd en maturiteit. Vanaf de leeftijd van 12 jaar wordt hij – weerlegbaar – vermoed in staat te zijn tot een redelijke beoordeling van zijn belangen.

De bepaling van artikel 8 geldt enkel bij buitengerechtelijke jeugdhulp. Gerechtelijke jeugdhulp, die op basis van een rechterlijke beslissing wordt verleend, behoeft immers niet de instemming van degene tot wie de jeugdhulp zich richt. Bovendien wordt tot gerechtelijke jeugdhulp beslist met inachtneming van procedureregels, die in principe niet onder de bevoegdheid van de Vlaamse decreetgever vallen.

Artikel 9

Deze bepaling geeft de minderjarige het recht op de vrije keuze van een jeugdhulpaanbieder in de context van buitengerechtelijke jeugdhulp. Indien de jeugdhulpvraag van de minderjarige door meerdere jeugdhulpaanbieders beantwoord kan worden, kan de minderjarige kiezen op welke jeugdhulpaanbieder hij een beroep wil doen en kan hij zijn keuze nadien ook wijzigen.

De keuzevrijheid is niet absoluut, maar gebonden aan beperkingen die krachtens de wet of het decreet zijn opgelegd. Een minderjarige kan bijvoorbeeld enkel een beroep doen op het centrum voor leerlingenbegeleiding dat in een bepaald werkingsgebied valt.

Artikel 10

In de eerste paragraaf van dit artikel wordt gesteld dat in de context van buitengerechtelijke jeugdhulp de minderjarige de interventie van een bepaalde jeugdhulpverlener kan weigeren. Die weigering mag niet beletten dat de minderjarige binnen de jeugdhulpvoorziening verder recht heeft op een kwaliteitsvolle en respectvolle jeugdhulpverlening. De minderjarige kan vragen dat de weigering en de reden ervan worden geacteerd en aan zijn dossier, bedoeld in artikel 20, worden toegevoegd.

Elke jeugdhulpvoorziening moet dat recht respecteren, binnen haar eigen mogelijkheden en beperkingen (bijvoorbeeld rekening houdend met haar personeelsformatie). De beperkingen kunnen voortvloeien uit de structuur van de jeugdhulpvoorziening of de sectorale opdracht (of expertise) van de jeugdhulpvoorziening. Een beperking van het recht tot weigering van een bepaalde jeugdhulpverlener is in de residentiële jeugdhulpverlening alleen mogelijk als die weigering geen consequenties inhoudt voor de medebewoners.

§ 2 stelt dat de bepalingen van de eerste paragraaf ook van toepassing zijn op de toegangspoort en de trajectbegeleiding. Een minderjarige kan dus weigeren dat hem jeugdhulp wordt verleend door een bepaald personeelslid van de toegangspoort of van de trajectbegeleiding, voorzover de organisatie van de toegangspoort of de trajectbegeleiding dat toelaten.

AFDELING 4

Recht op informatie en duidelijke communicatie

Artikel 11

De minderjarige moet geïnformeerd worden over de jeugdhulp en alle zaken die hem in die context aanbelangen. De bedoelde informatie is onder meer : informatie over het beschikbaar jeugdhulpaanbod ; de diagnose of probleemstelling ; de aard, het nut en de urgentie van de jeugdhulp ; de vermoedelijke doeltreffendheid en de vermoedelijke duur van de jeugdhulp ; de mogelijk te verwachten gevolgen en neveneffecten van de jeugdhulp voor de minderjarige ; de risico's van de afwezigheid van jeugdhulp ; de alternatieven voor de aangeboden jeugdhulp ; de totale kostprijs van de jeugdhulp voor de minderjarige ; de werking van de jeugdhulpvoorziening ; de ideologische en religieuze basis ; de gehanteerde hulpverleningsmethode ; de klachtenprocedure ; de participatiestructuur ; de rechten en plichten van de minderjarige ; de rechten en plichten van de jeugdhulpverlener ; de doelstellingen van de jeugdhulp ; informatie over de contacten die jeugdhulpverleners hebben met familie en andere jeugdhulpverleners en de evaluatieprocedure. In de context van residentiële jeugdhulpverlening heeft de minderjarige ook het recht op informatie over de leefregels en de procedures van sanctionering.

Enkel als wordt aangetoond dat het in het belang van de minderjarige is, kan een deel van de informatie worden achtergehouden. De beslissing om de minderjarige over bepaalde zaken niet te informeren belet niet dat, als de minderjarige conform artikel 24 een persoon heeft aangewezen, die persoon recht heeft op de volledige informatie.

De minderjarige heeft ook het recht om te weten of informatie betreffende hemzelf wordt meege-deeld aan zijn ouders.

Het recht op informatie impliceert een actieve informatieplicht voor jeugdhulpvoorzieningen, de toegangspoort en de trajectbegeleiding. Dat recht mag met andere woorden niet impliceren dat de minderjarige pas informatie krijgt, als hij er zelf om vraagt. Jeugdhulpvoorzieningen moeten de minderjarige op regelmatige tijdstippen informeren. Elke jeugdhulpvoorziening moet het recht van de minderjarige op informatie mogelijk maken binnen haar eigen mogelijkheden en beperkingen. De beperkingen kunnen voortvloeien uit de structuur

van de jeugdhulpvoorziening of de sectorale opdracht of expertise.

Bij semi-residentiële of residentiële jeugdhulpverlening impliceert het recht op informatie ook een actieve informatieplicht over de dagelijkse leefregels en afspraken. Die moeten vastgelegd worden in het huishoudelijk reglement of het reglement van orde. Het huishoudelijk reglement van elke semi-residentiële en residentiële jeugdhulpvoorziening moet bovendien de rechten van de minderjarige expliciteren. Een "vertaling" naar de eigen werking en cliëntgroep is essentieel om minderjarigen effectief tot hun recht te laten komen.

Een huishoudelijk reglement kan beperkingen invoeren in verband met de modaliteit waarop rechten door de minderjarige worden uitgeoefend. Die beperkingen mogen niet onredelijk groot zijn, moeten noodzakelijk zijn voor de goede werking van de jeugdhulpvoorziening of voor de uitvoering van het hulpverleningsproces en er mogen geen alternatieven bestaan.

Artikel 12

De informatie aan de minderjarige en de communicatie met de minderjarige moet gebeuren in een taal die de minderjarige kan begrijpen, dat wil zeggen in een taal die de minderjarige machtig is, of door iemand die de minderjarige de nodige uitleg verstrekt (bijvoorbeeld een tolk).

Het begrip "taal" heeft hier dus meerdere betekenissen. Het gaat zowel om de taal als moedertaal, als de taal van een minderjarige persoon met een handicap, de taal van een jong kind, enzovoort.

Bij de communicatie moet rekening worden gehouden met het ontwikkelingsniveau, de persoonlijkheid, de geestelijke toestand en de draagkracht van de minderjarige.

AFDELING 5

Recht op respect voor het gezinsleven

Artikel 13

Deze bepaling bevestigt dat de ouders de eerste verantwoordelijken zijn voor de opvoeding van de minderjarige. Daarom wordt ook het recht van de

minderjarige om met zijn ouders samen te leven, beklemtoond.

Een minderjarige kan niet tegen zijn wil van zijn ouders worden gescheiden, tenzij een rechterlijke beslissing daartoe beslist.

Deze bepaling is dus niet van toepassing bij gerechtelijke jeugdhulp.

Overeenkomstig artikel 4, § 2, kan de minderjarige zelf instemmen met zijn verwijdering uit het ouderlijke milieu, als hij tot een redelijke beoordeling van zijn belangen in staat is, rekening houdend met zijn leeftijd en maturiteit. Vanaf de leeftijd van twaalf jaar wordt hij – weerlegbaar – vermoed in staat te zijn tot een redelijke beoordeling van zijn belangen.

In het belang van de minderjarige moeten alle betrokken partijen (de minderjarige, ouders, broers, zussen, enzovoort) kunnen deelnemen aan procedures, wanneer die kunnen leiden tot een verwijdering van de minderjarige bij zijn ouders. Alle betrokken partijen moeten tijdens dergelijke procedures de gelegenheid krijgen om, op een nuttige wijze, hun standpunt mee te delen.

Artikel 14

Dit artikel regelt de rechtspositie van de minderjarige die gescheiden leeft van één of beide ouders of opvoedingsverantwoordelijken. De minderjarige heeft in die context recht op bijzondere bescherming. Hij heeft recht op regelmatig persoonlijk en rechtstreeks contact met de ouder(s) of opvoedingsverantwoordelijke(n). Dat recht kan de minderjarige enkel worden ontzegd als het in strijd is met zijn belang of op grond van een rechterlijke beslissing terzake. De minderjarige heeft bovendien recht op informatie over de ouder(s) of de opvoedingsverantwoordelijke(n) van wie hij gescheiden leeft.

De minderjarige heeft in die context ook recht op respect voor zijn persoonlijke levenssfeer, zoals bepaald in artikel 25. Zo heeft hij, voorzover de opdracht en de organisatie van de jeugdhulpaanbieder dat toelaten, het recht om bezoek te ontvangen en om te gaan met personen van zijn eigen keuze bij residentiële of semi-residentiële jeugdhulpverlening. Dat impliceert onder meer dat hij contact kan hebben met broers, zussen of andere gezinsleden.

Artikel 15

Dit artikel regelt het recht van de minderjarige en inzonderheid de niet-begeleide minderjarige vreemdeling op ondersteuning bij het zoeken naar informatie over de situatie van familieleden. De informatieverstrekking moet op een manier en op een tijdstip gebeuren dat het welzijn van de minderjarige zo min mogelijk geschaad wordt.

Jonge kinderen horen immers in de eerste plaats bij hun gezin en familie. Het is dus in ieders belang dat voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen zo snel mogelijk wordt uitgezocht wie de familie is en wat hun draagkracht en mogelijkheden zijn. Daarvoor zal samengewerkt moeten worden met alle diensten die daarin gespecialiseerd zijn : in eerste instantie de federale overheid, in casu het bureau niet-begeleide minderjarigen van de dienst Vreemdelingenzaken. Mogelijk moeten ook andere partners gezocht worden (zoals het Rode Kruis, de Internationale Organisatie voor Migratie en NGO's in het land van herkomst) om een reëel en realistisch toekomstperspectief voor de minderjarige te ontwikkelen. Het is in het belang van jonge kinderen dat zo snel mogelijk duidelijk is in welk land hun toekomst ligt. Dat zoekproces zal ook door de jeugdhulpvoorziening nauwlettend gevolgd moeten worden. Zij zal mee het belang van de niet-begeleide minderjarige vreemdelingen moeten behartigen.

Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen kunnen immers niet altijd een reëel beeld geven van hun achtergrond of voorgeschiedenis. Ze zijn bovendien soms ook te jong om het zoekproces zonder ondersteuning aan te kunnen. Indien zou blijken dat terugkeer het meest opportuun is, mag daarmee niet te lang gewacht worden. Belangrijk is dat de terugkeer zo kindvriendelijk mogelijk verloopt. Indien er onduidelijkheid of twijfel blijkt te bestaan over het lot van de niet-begeleide minderjarige vreemdeling bij uitwijzing, is de terugkeer naar het land van herkomst niet opportuun en moet er een mogelijkheid zijn om een toekomst uit te bouwen in België.

AFDELING 6

Recht op inspraak en participatie

Artikel 16

Artikel 16 regelt het recht op participatie van de minderjarige op het niveau van de individuele jeugdhulp.

Participatie houdt mee weten, mee denken, mee beslissen, mee uitvoeren en mee evalueren in. Het mee weten gaat over de informatie die ter beschikking is. Beslissingen worden genomen op basis van informatie. Het mee denken verwijst ernaar dat de minderjarige erkend wordt als actieve gesprekspartner. Het mee beslissen gaat erom dat op basis van de beschikbare informatie gekozen wordt voor een bepaalde methode, hulpverleningsvorm, enzovoort. Het mee evalueren geeft aan dat de uitkomst van wat uitgevoerd is, getoetst wordt aan de verwachtingen die men vooraf had.

De minderjarige heeft het recht zijn mening vrij te uiten in elke aangelegenheid of procedure die hem betreft, bij buitengerechtelijke jeugdhulp. Wat gerechtelijke jeugdhulp betreft, heeft hij slechts dat recht voorzover het niet ingaat tegen de procedureregels voor het verlenen van die jeugdhulp. De regels met betrekking tot de procedures voor de rechtbanken behoren immers in principe tot de bevoegdheid van de Vlaamse decreetgever.

Aan de mening van de minderjarige wordt in de mate van het mogelijke passend gevolg gegeven, in overeenstemming met zijn leeftijd en maturiteit. Wordt zijn mening niet gevolgd, dan moet dat afdoende gemotiveerd worden. Op verzoek van de minderjarige wordt die motivering toegevoegd aan zijn dossier. Zeker voor minderjarigen met een handicap impliceert dit dat in samenwerking met de ouders, of in voorkomend geval de opvoedingsverantwoordelijken, gezocht wordt naar methodieken om maximaal te luisteren en rekening te houden met de mening van de minderjarige.

Artikel 17

De minderjarige heeft recht op een periodieke evaluatie van de jeugdhulpverlening die hij krijgt en op participatie bij die evaluatie. De wijze waarop dat recht wordt ingevuld, is afhankelijk van de aard en de duur van de jeugdhulpverlening. Zo zal de invulling van dat recht voor een minderjarige die opgenomen wordt in een Onthaal-, Oriëntatie- en Observatiecentrum, verschillen van de invulling ervan voor een minderjarige die in een pleeggezin wordt geplaatst of voor een minderjarige die een ambulante begeleiding krijgt van een centrum geestelijke gezondheidszorg. Een periodieke evaluatie moet, voor elke hulpverleningssetting, inhouden dat er ook tussentijds geëvalueerd wordt.

Op basis van de periodieke evaluatie wordt bij buitengerechtigde jeugdhulpverlening over de voortzetting van de jeugdhulpverlening beslist.

Dit artikel doet geen afbreuk aan de procedureregels die gelden voor de rechtbanken in het raam van de gerechtelijke jeugdhulp.

Artikel 18

Deze bepaling regelt het recht van de minderjarige die in een residentiële of een semi-residentiële jeugdhulpvoorziening verblijft, om te vergaderen met medebewoners over aspecten van die residentiële of semi-residentiële jeugdhulpverlening.

De uitoefening van dit recht kan worden beperkt door een rechterlijke beslissing. Ook vanuit de opdracht en de organisatie van de jeugdhulpvoorziening kan dit recht worden beperkt.

Artikel 19

Dit artikel regelt het recht op inspraak en participatie op het niveau van het groepsleven in de context van semi-residentiële en residentiële jeugdhulpverlening en in het kader van het gevoerde beleid van de voorziening.

Elke jeugdhulpvoorziening moet beschikken over een regeling voor de inspraak van de minderjarige, die aan bepaalde eisen voldoet. De minderjarige heeft recht op medewerking van de voorziening om die inspraak te realiseren.

AFDELING 7

Het dossier

Artikel 20

Artikel 20 geeft de minderjarige recht op een dossier dat door de jeugdhulpvoorziening, de toegangspoort en de trajectbegeleiding zorgvuldig wordt bijgehouden en veilig wordt bewaard. Het legt evenwel geen concrete handelingen of verplichtingen op met betrekking tot het zorgvuldig bijhouden of bewaren van het dossier. Naast de specifieke dossierverplichtingen die voortvloeien uit dit decreet (meer bepaald uit afdeling VI van dit decreet), blijven ook de bepalingen daarover uit de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens – hierna "Wet Verwerking Persoonsgegevens" te noemen – of uit de sectorreglementering van toepassing. Als die verplichtingen onderling tegenstrijdig zijn, primeert de verplichting die het meest gunstig is voor de minderjarige (diegene die het meest zijn belangen dient).

De jeugdhulpverlener moet het dossier op verzoek van de minderjarige bijwerken (zie artikel 22, § 6). Daarnaast moet hij echter ook uit eigen beweging het dossier aanpassen indien nodig. De jeugdhulpverlener heeft een constante plicht om de relevantie van de opgenomen gegevens in het dossier na te gaan. Die verplichting vloeit voort uit artikel 4, § 1, 3°, van de Wet Verwerking Persoonsgegevens. Volgens die bepaling moeten persoonsgegevens "ter zake dienend" zijn en mogen ze niet "overmatig" zijn. De relevantie moet beoordeeld worden in het licht van de doeleinden waarvoor de persoonsgegevens worden verkregen of verwerkt. De niet langer relevante of overmatige gegevens moeten spontaan worden verwijderd. De plicht tot verwijdering geldt ook ten aanzien van gegevens die bij het opstellen van het dossier nuttig leken, maar op een later ogenblik hun relevantie verliezen. Het is echter niet uit te sluiten dat gegevens die op een bepaald moment niet meer van nut lijken te zijn, op een later moment opnieuw relevant worden: die gegevens hoeven niet te worden verwijderd. Een gelijksoortige bedenking kan worden gemaakt voor gegevens die initieel niet nuttig leken, maar pas later relevant worden: het verzamelen en opslaan van dergelijke gegevens is gerechtvaardigd, omdat de verwerking van persoonsgegevens "toereikend" moet zijn (art. 4, § 1, 3°, Wet Verwerking Persoonsgegevens).

Een bijwerking op vaste momenten of van vaste categorieën van gegevens lijkt niet wenselijk. De jeugdhulpverlener moet steeds een afweging maken op basis van zijn ervaring, zijn inschatting van de aanwezige hulpbehoefte en de situatie van de minderjarige of de te voorziene of te verwachten ontwikkelingen in het concrete dossier.

Artikel 21

Gezondheidsgegevens moeten apart worden bijgehouden in het dossier. Dat impliceert niet dat een apart dossier met gezondheidsgegevens aangelegd moet worden. Het is voldoende dat de gezondheidsgegevens op een of andere manier apart kunnen worden geïdentificeerd.

Er is momenteel geen wettelijke of reglementaire definitie van "gezondheidsgegevens" voorhanden. Uit de gebruikte terminologie in de Wet Verwerking Persoonsgegevens ("gezondheidsgegevens" in plaats van de vroeger gebruikte term "medische gegevens") zou men kunnen afleiden dat alle gegevens die door de jeugdhulpverlener werden geregistreerd en de gezondheidssituatie van de minderjarige betreffen, "gezondheidsgegevens" zijn (zie D. DE BOT, *Verwerking van Persoonsgegevens*, Antwerpen, Kluwer, 2001, 155).

In die ruime interpretatie vallen naast de "objectieve" *medische gegevens* (vaststellingen van een "beroepsbeoefenaar in de gezondheidszorg") ook de door de jeugdhulpverleners gevraagde en verwerkte *maatschappelijke gegevens* die verband houden met de (fysieke of psychische) gezondheidssituatie van de minderjarige, onder de notie "gezondheidsgegevens". Een voorbeeld van een dergelijk gegeven is de registratie door de jeugdhulpaanbieder dat hij de indruk heeft dat de minderjarige onvoldoende geconcentreerd kan blijven tijdens een gesprek.

Een aanzienlijk deel van de gegevens uit het dossier zou in die interpretatie als gezondheidsgegevens moeten worden beschouwd: ze zouden apart identificeerbaar moeten zijn en onder de strenge bepalingen van de Wet Verwerking Persoonsgegevens vallen (waaronder de verwerking onder de verantwoordelijkheid van een beroepsbeoefenaar in de gezondheidszorg). Om die reden is het wenselijk het begrip "gezondheidsgegevens" strikter te interpreteren en voor te behouden voor informatie die werd geattesteerd of geregistreerd door een beroepsbeoefenaar in de gezondheidszorg.

Binnen die interpretatie kunnen gegevens die door de jeugdhulpverlener zelf worden genoteerd, nooit "gezondheidsgegevens" in de zin van de Wet Verwerking Persoonsgegevens zijn, zelfs niet indien die gegevens een uitspraak bevatten over de gezondheidssituatie van de minderjarige of met zijn gezondheidssituatie in verband kunnen worden gebracht.

Indien een beroepsbeoefenaar in de gezondheidszorg van de voorziening een medisch verslag maakt, moet er (zeker in deze strikte interpretatie) op worden gelet dat in het dossier een duidelijke scheiding bestaat tussen gezondheidsgegevens en de andere hulpverleningsgegevens. Ook als een jeugdhulpaanbieder, toegangspoort of trajectbegeleider op een andere wijze in het bezit komt van medische verslagen of andere documenten met gezondheidsgegevens, moet erop worden gelet dat die gegevens afzonderlijk worden bewaard.

De verwerking en de toegang tot de gezondheidsgegevens wordt geregeld door de Wet Patiëntenrechten en de Wet Verwerking Persoonsgegevens.

Artikel 22

§ 1 stelt dat, gelet op de inhoud van artikel 21, de toegangsregeling opgenomen in artikel 22 niet van toepassing is op gezondheidsgegevens.

§ 2 regelt *het recht van de minderjarige op toegang tot het dossier, wat betreft de gegevens die op hem betrekking hebben en het recht op toelichting bij die gegevens*. In deze paragraaf wordt nog geen uitspraak gedaan over de manier waarop toegang zal worden verschaft (inzage, een gesprek, enzovoort). Dat komt aan bod in de derde paragraaf.

Met het toegangsrecht wordt het recht van de minderjarige bedoeld om kennis te nemen van de inhoud van het dossier, althans van het deel dat betrekking op hem heeft. De gegevens waarop het toegangsrecht slaat, zijn de gegevens die de minderjarige betreffen. Dat zijn zowel de gegevens die de minderjarige zelf verstrekt heeft, als de gegevens die door de ouders, opvoedingsverantwoordelijken, personen uit de leefomgeving, jeugdhulpverleners of andere derden zijn meegedeeld. De gegevens kunnen handelen over de minderjarige alleen maar kunnen tegelijkertijd betrekking hebben op de minderjarige en andere personen (bijvoorbeeld op de minderjarige en zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken). Het toegangsrecht slaat ook

op die gegevens, zij het dat de wijze van toegang kan verschillen.

Een aantal gegevens zijn uitgesloten van toegang. Dat wil zeggen dat de minderjarige er op geen enkele wijze kennis van kan nemen (dus ook niet via een gesprek).

Een eerste uitzondering op het toegangsrecht is geïnspireerd op artikel 8, § 3, 6°, van het Decreet Openbaarheid van Bestuur en houdt verband met het beroepsgeheim. Het betreft de vertrouwelijkheidsexceptie.

Door deze uitzondering kan een derde informatie meedelen aan de jeugdhulpaanbieder zonder dat de minderjarige toegang krijgt tot die informatie, op voorwaarde dat de derde de verstrekte informatie uitdrukkelijk als "vertrouwelijk" bestempelt. Deze derde kan zowel een (andere) jeugdhulpverlener zijn als een gezinslid, buurman, kennis, schoolkameraad, schooldirecteur, enzovoort.

De jeugdhulpverlener die, tegen de wil van de gegevensverstrekker, de vertrouwelijke gegevens toch ter kennis brengt van de minderjarige, begaat een inbreuk op het beroepsgeheim. De mogelijkheid om gegevens in vertrouwen mee te delen aan een jeugdhulpverlener, is bij de behandeling van individuele jeugdhulpvragen uitermate belangrijk. Indien gegevensverstrekkers (zowel derden als de minderjarige zelf) er niet op kunnen rekenen dat informatie die door hen wordt meegedeeld, vertrouwelijk wordt behandeld, kan worden verwacht dat beduidend minder informatie beschikbaar zal zijn. Dat heeft als gevolg dat de jeugdhulpverlener mogelijk een verkeerd beeld krijgt van de probleemsituatie en geen gepaste jeugdhulp kan bieden.

Er moet wel op gewezen worden dat de jeugdhulpverlener zelf moet beoordelen of het nuttig is om de informatie die vertrouwelijk werd meegedeeld, op te nemen in het dossier. Indien hij gegronde twijfels heeft omtrent de juistheid van de uitspraken of de relevantie ervan voor de individueel te starten jeugdhulp, kan hij beslissen om de informatie niet op te nemen. Het is mogelijk dat de als vertrouwelijk bestempelde informatie alleen de identiteit van de verstrekker betreft. Dat is het geval wanneer de gegevensverstrekker er geen probleem van maakt dat de inhoud van de informatie ter kennis wordt gebracht van de minderjarige, maar dat hij aan de andere kant wel wil verhinderen dat zijn identiteit bekend wordt gemaakt.

Opdat de vertrouwelijkheidsexceptie enig nut zou hebben, is het noodzakelijk dat de jeugdhulpaanbieder de derde op de hoogte stelt van de mogelijkheid om gegevens als vertrouwelijk te bestemmen. De jeugdhulpverlener moet dus expliciet aan de derde die hem gegevens meedeelt, vragen of de verstrekte informatie (of bepaalde stukken of elementen daarvan zoals zijn identiteit) ofwel als vertrouwelijk moet worden beschouwd, ofwel ter kennis mag worden gebracht van de minderjarige op wie ze betrekking heeft, indien hij daarom verzoekt.

De tweede uitzondering op het toegangsrecht betreft de stukken die werden opgesteld ten behoeve van de gerechtelijke jeugdhulp. Als voorbeeld hiervan kunnen de navorsingen van de sociale dienst ten behoeve van de jeugdrechtbank worden aangehaald. Dat die stukken in dit voorstel van decreet van toegang worden uitgesloten, betekent niet dat de minderjarige er helemaal geen toegang toe heeft. De toegangsregeling van artikel 22 doet immers geen afbreuk aan de bepalingen uit andere wetgeving die eventueel ruimere rechten toekent. Zo kan de minderjarige, overeenkomstig de regeling van artikel 55 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming (ook "Jeugdbeschermingswet" genoemd), via zijn advocaat inzage krijgen in de stukken die op zijn persoonlijkheid en het milieu waarin hij leeft, betrekking hebben. De verslagen die door de sociale dienst bij de jeugdrechtbank worden gemaakt, komen in het gerechtelijk dossier terecht en kunnen op de griffie worden ingekeken.

De *derde uitzondering op het toegangsrecht* betreft gegevens, waarover de minderjarige in zijn belang, zoals omschreven in artikel 11, § 2, niet kan worden geïnformeerd. De persoon bedoeld in artikel 24 heeft wel recht op toegang tot deze gegevens.

§ 2 stelt dat de minderjarige bij de uitoefening van zijn toegangsrecht, het recht op toelichting heeft. De jeugdhulpverlener die toegang verschaft, moet de inhoud van de gegevens zoveel mogelijk duiden zodat de minderjarige ze in een juiste context kan plaatsen en juist kan interpreteren.

Paragraaf 2 voorziet ook in een exact moment waarop de toegang uiterlijk moet worden toegelaten: 15 dagen nadat er om is verzocht. Het specifieke karakter van de integrale jeugdhulp, of de jeugdhulp in het algemeen, rechtvaardigt een kortere termijn om de toegang tot het dossier te verlenen dan de termijnen in de Wet Verwerking Persoonsgegevens (45 dagen) of in het Decreet Openbaarheid van Bestuur (40 dagen).

In de derde paragraaf wordt de manier geregeld waarop toegang wordt verstrekt. *In principe* wordt toegang verstrekt door middel van inzage. De minderjarige kan dus het papieren dossier inkijken of het elektronisch dossier bekijken op het computerscherm.

Op dit inzagerecht bestaat een belangrijke uitzondering, ingegeven door de wens om de privacy van derden te beschermen. Ze kan daarom de "*privacy-uitzondering*" worden genoemd. De uitzondering geldt in die gevallen waarin de minderjarige kennis wil nemen van gegevens die niet alleen betrekking hebben op hemzelf maar tegelijkertijd ook handelen over andere personen. Het betreft hier informatie die handelt over de relatie of gebeurtenissen tussen de minderjarige en personen met wie de minderjarige een affectieve band heeft of die betrokken zijn bij de welzijnsproblematiek (zoals familieleden, personen uit de leefgroep, leerkrachten, burens enzovoort). Deze personen hebben in dezelfde mate als de minderjarige recht op bescherming van hun persoonlijke levenssfeer.

Twee belangen komen hier dus met elkaar in botsing: het belang van de minderjarige die kennis wil nemen van die gegevens die op één of andere manier op hem betrekking hebben en het belang van derden die gegevens uit hun privé-sfeer wil afschermen. Deze belangen moeten met elkaar verzoend worden en dat is niet altijd mogelijk als men de minderjarige volledige inzage verschaft.

Om die reden geeft het tweede lid van § 3 de ruimte om voor een andere toegangsmanier te kiezen die de belangen van de minderjarige en de derde(n) het best met elkaar verzoent, en die het mogelijk maakt om rekening te houden met de gevoeligheden van het dossier. Aan het toegangsrecht van de minderjarige als dusdanig wordt dus niet geraakt: hij mag kennis nemen van de gegevens die hem betreffen, ook al hebben ze ook betrekking op derden. Dat tweede lid werkt enkel in op de wijze van toegang: indien volledige inzage afbreuk zou doen aan de privacy van derden, wordt toegang verstrekt door middel van een gesprek, gedeeltelijke inzage (bijvoorbeeld door het afplakken of onleesbaar maken van bepaalde passages) of rapportage (bijvoorbeeld het samenbrengen van een aantal passages in een nieuw document).

Of volledige inzage afbreuk zou doen aan de privacy van de betrokken derde(n), wordt in concreto beoordeeld door de jeugdhulpverlener. Veel zal afhangen van de aard van de gegevens of van de persoon die de gegevens heeft verstrekt. Als bijvoorbeeld de minderjarige zelf informatie heeft ver-

strekt over zijn relatie met derden (gegevens die betrekking hebben op de minderjarige en op derden tegelijk), dan is het logisch dat de minderjarige daar volledige inzage in krijgt. Het gaat immers om informatie die de minderjarige al bekend was, en er is geen gevaar op schending van de privacy van de betrokken derde.

Door het gebruik van de term "bepaalde" gegevens wordt duidelijk gemaakt dat stukken uit het dossier die uitsluitend betrekking hebben op de minderjarige, effectief ter inzage moeten zijn van de minderjarige over wie de gegevens handelen. Men moet tevens steeds voor ogen houden dat gegevens die uitsluitend betrekking hebben op derden (zoals stukken die enkel handelen over de relatie tussen de ouders of de opvoedingsverantwoordelijken onderling), op geen enkele manier meegedeeld mogen worden aan de minderjarige. De minderjarige heeft er geen toegang toe (de vraag naar inzage, gesprek, rapportage of gedeeltelijke inzage is dus niet aan de orde).

In de vierde paragraaf wordt het toegangsrecht geregeld tot gegevens die tegelijk betrekking hebben op bepaalde personen die een nauwe band hebben met de minderjarige. Deze kleine kring van personen noemen we het "cliëntsysteem".

Voor de toepassing van deze regeling, wordt het cliëntsysteem geacht te bestaan uit de ouders, de opvoedingsverantwoordelijken en de personen die met de minderjarige samenwonen op het moment dat de minderjarige om toegang verzoekt. Onder die laatsten vallen alle personen uit de onmiddellijke leefomgeving van de minderjarige, die met hem samenwonen en rechtstreeks betrokken zijn bij de problematiek of bij de jeugdhulp die naar aanleiding daarvan wordt georganiseerd. Onder die omschrijving vallen bijvoorbeeld de broers en zussen van de minderjarige of inwonende grootouders, op voorwaarde dat al deze personen onder hetzelfde dak wonen als de minderjarige. Het is geenszins de bedoeling om het cliëntsysteem op een algemene wijze te omschrijven. De hier gehanteerde definitie geldt enkel voor de uitoefening van het toegangsrecht door de minderjarige.

In dit kader geldt een afwijkende regeling voor de wijze waarop de toegang kan worden verleend. De gegevens die tegelijk over twee of meer personen van dit cliëntsysteem handelen, worden "contextuele gegevens" genoemd. Informatie over de individuele leden kan vaak niet van elkaar worden losgekoppeld zonder alle betekenis te verliezen. In de jeugdhulp aan minderjarigen staat immers vaak de

jeugdhulp aan het gehele gezin centraal, en niet enkel aan de individuele minderjarige.

De afwijkende regeling van § 4 inzake toegang tot gegevens houdt in dat de personen van het cliënt-systeem niet als derden tegenover de minderjarige worden beschouwd voor de toepassing van § 3, tweede lid. Dat betekent dat, in principe, voor de minderjarige rechtstreekse en volledige inzage mogelijk is in de contextuele gegevens die tegelijk op hemzelf en op één of meer andere personen van het cliënt-systeem betrekking hebben. De afweging inzake privacy (§ 3, tweede lid) moet hier dus niet worden gemaakt: de minderjarige moet niet terugvallen op een recht op toegang door een gesprek, gedeeltelijke inzage of rapportage. In de dossiers worden vaak gegevens opgenomen die onderlinge relaties tussen de leden van dit cliënt-systeem beschrijven en die niet van elkaar kunnen worden losgekoppeld. De onderlinge toepassing van de privacy-uitzondering zou er in deze gevallen toe leiden dat geen enkel relevant gegeven nog zou kunnen worden meegedeeld, omdat de privacy van de derden vaak zou noodzaken een deel van de informatie weg te laten.

In tegenstelling tot de "privacy-uitzondering", blijft de "vertrouwelijkheidsuitzondering" van § 2, 1°, wel gelden tussen de leden van het cliënt-systeem. Door die uitzondering kunnen de leden van het cliënt-systeem bepaalde contextuele informatie die zij meedelen, als vertrouwelijk bestempelen. Dit heeft als gevolg dat de minderjarige geen toegang heeft tot die informatie (ook al betreft het gegevens die ook over hem handelen). In dit opzicht worden de leden van het cliënt-systeem dus wel als derden tegenover elkaar beschouwd.

De vijfde paragraaf brengt verduidelijking omtrent *de verhouding tussen de minderjarige en zijn ouders* (als wettelijke vertegenwoordigers) met betrekking tot de uitoefening van het recht op toegang. Als de minderjarige niet in staat is tot een redelijke beoordeling van zijn belangen en, met toepassing van artikel 4, § 2, zijn toegangsrecht niet zelfstandig kan uitoefenen, kunnen de ouders in de plaats van de minderjarige diens recht op toegang uitoefenen en zo kennis nemen van de gegevens die op hem betrekking hebben.

Dat toegangsrecht als wettelijke vertegenwoordiger van de minderjarige tot de gegevens die de minderjarige betreffen, is duidelijk te onderscheiden van het eigen toegangsrecht dat de ouder ontleent aan de Wet Verwerking Persoonsgegevens of, in voorkomend geval, aan andere sectorspecifieke

reglementering en dat hem toegang verschaft tot de gegevens die hemzelf betreffen.

De ouder kan zich niet beroepen op de regeling van § 4, om toegang te krijgen tot de contextuele gegevens die tegelijk over de minderjarige en een derde (andere dan de ouder die het toegangsrecht van de minderjarige uitoefent) handelen. Deze uitzondering is ingegeven door de zorg om de privacy van de andere leden van het cliënt-systeem te vrijwaren en om oneigenlijk gebruik van het inzage-recht door de ouders te vermijden. Het risico bestaat dat de vader die in zijn hoedanigheid van wettelijke vertegenwoordiger inzage krijgt in de gegevens die handelen over de relatie tussen de minderjarige en de moeder of een ander persoon van het cliënt-systeem, die kennis misbruikt. Dat gevaar is zeker reëel bij een slechte verstandhouding tussen of tegenstrijdige belangen van de ouders. Daarom wordt de toepassing van § 4 in dit geval uitgesloten.

§ 5 voorziet ook in een oplossing indien de belangen van de ouders tegenstrijdig zijn met de belangen van de minderjarige. In dat geval zal het toegangsrecht van de minderjarige worden uitgeoefend door een derde die door het beroepsgeheim is gebonden of door een leerkracht van de minderjarige (zie toelichting bij artikel 24). Deze regeling geldt ook als de belangen van de minderjarige en zijn ouders niet zozeer strijdig zijn met elkaar, maar indien de ouders het recht op toegang niet uitoefenen (wat ook in het nadeel van de minderjarige kan spelen).

Door § 6 krijgt de minderjarige de mogelijkheid om bepaalde documenten te verstrekken aan de jeugdhulpverlener en te verzoeken dat die de documenten toevoegt aan het dossier. Daarmee wordt een duidelijke parallel getrokken met artikel 9, § 1, tweede lid van de Wet Patiëntenrechten, dat een gelijksoortige verplichting kent voor beroepsbeoefenaars in de gezondheidszorg in relatie met hun patiënten en hun medisch dossier. De stukken die op verzoek van de minderjarige worden toegevoegd aan het dossier, kunnen zeer verscheiden van aard zijn, gaande van een verslag tot eender welk document waaruit de relatie van de jongere met personen uit zijn gezin of leefomgeving blijkt.

De documenten die de minderjarige aanbrengt, moeten worden opgenomen in het dossier. Daarnaast heeft de minderjarige ook het recht om zijn versie te geven van de feiten die voorkomen in het dossier. Vermits de jeugdhulpverlener de minderjarige op diens verzoek toegang (inzage) moet verlenen tot het dossier, kan de minderjarige kennis

nemen van de gegevens die over hem bekend zijn en nuances aanbrengen. Naast een recht wordt hiermee ook een zekere verantwoordelijkheid toegekend. De minderjarige is er mee voor verantwoordelijk dat de opgenomen gegevens juist en accuraat zijn en dat de bundeling van informatie een goede weergave biedt van de jeugdhulpcontext.

Het recht op afschrift (§ 7) slaat enkel op die gegevens waarin de minderjarige volledige of gedeeltelijke inzage heeft. Dat is ook logisch : het gaat niet op de minderjarige de inzage in bepaalde stukken te ontzeggen maar hem tegelijkertijd wel een afschrift van die stukken te verschaffen. Wat de gegevens betreft waartoe de minderjarige toegang heeft door een gesprek of rapportage, heeft de minderjarige recht op een rapport (een document dat de samenvatting van het gesprek of de rapportage bevat).

Het afschrift en het rapport zijn persoonlijk en vertrouwelijk en mogen enkel worden gebruikt voor de doelstellingen van de jeugdhulp. Zo zal bijvoorbeeld een verslag over de verstandhouding van de minderjarige met zijn vader niet mogen worden gebruikt in een echtscheidingsprocedure. De jeugdhulpaanbieder die het afschrift of het rapport verstrekt, moet de minderjarige daarop wijzen en dat toelichten in het rapport of het afschrift.

Artikel 23

Net zoals derden de mogelijkheid hebben om door hen verstrekte informatie als vertrouwelijk te bestempelen, zodat de minderjarige tot die gegevens geen toegang heeft (artikel 22, § 2, tweede lid, 1°), heeft de minderjarige ook het recht door hem verstrekte gegevens als vertrouwelijk te bestempelen, zodat die gegevens niet toegankelijk zijn voor ouders of andere personen van het cliëntsysteem, bedoeld in artikel 22, § 4.

AFDELING 8

Recht op bijstand

Artikel 24

Artikel 24 regelt het recht van de minderjarige op bijstand in elk contact met een jeugdhulpaanbieder, de toegangspoort en de trajectbegeleiding en bij de uitoefening van zijn rechten. In § 1 wordt

vooreerst omschreven welke "hoedanigheid" de persoon die bijstand verleent, moet bezitten.

Er werd gekozen om enkel personen die, uit hoofde van hun beroep, het beroepsgeheim moeten naleven, bijstand te laten verlenen. Dat is vooral essentieel in de context van het toegangsrecht tot het dossier. De personen die onder het beroepsgeheim vallen, zijn personen die een beroep uitoefenen waarin het essentieel is dat zij met gevoelige gegevens of gezondheidsgegevens van anderen worden geconfronteerd. Die beroepen liggen hoofdzakelijk in de medische sector (zoals geneesheren en psychologen), in de juridische sector (zoals advocaten en notarissen) en zeer vaak in de sociale sector (zoals maatschappelijk assistenten, OCMW-medewerkers, CLB-medewerkers, personeelsleden van jeugdhulpvoorzieningen of straathoekwerkers).

Daarnaast wordt de mogelijkheid opengelaten om ook een leerkracht of een ander personeelslid van de onderwijsinstelling met wie de minderjarige een affectieve band heeft (bijvoorbeeld een zorgcoördinator of interne leerlingenbegeleider), als bijstandspersoon aan te wijzen. Een dergelijke persoon staat vaak dichter bij de minderjarige en kan een vertrouwensband hebben met hem, terwijl de minderjarige die band vaak minder heeft met jeugdhulpverleners of andere personen die gebonden zijn door het beroepsgeheim.

Leerkrachten zijn niet gebonden door het beroepsgeheim. Op leerkrachten rust wel een discretieverplichting, wat maakt dat zij de informatie die hun werd toevertrouwd, niet mogen bekendmaken aan derden, maar bijvoorbeeld wel aan hun hiërarchische meerderen of aan de rechter.

§ 1 stelt nog als supplementaire voorwaarde bij de hoedanigheid van de persoon die bijstand kan verlenen, dat hij niet rechtstreeks betrokken mag zijn bij de jeugdhulp. Die extra voorwaarde wil vermijden dat (toevallig) één van de ouders of inwonende gezinsleden door zijn of haar beroep tot de categorie van personen behoort die een beroepsgeheim moeten naleven.

§ 2 bepaalt dat de jeugdhulpaanbieder of de toegangspoort zelf een persoon kunnen aanwijzen die beantwoordt aan de bepalingen van § 1. Die mogelijkheid wordt geboden indien de minderjarige zelf niet in staat is om een persoon, bedoeld in § 1, aan te wijzen én wanneer er sprake is van een belangenconflict tussen de minderjarige en zijn ouders (en desgevallend zijn opvoedingsverantwoordelijke). Deze bepaling is bijzonder relevant in de context van kindermishandeling en moet worden ge-

zien als een uitzonderlijke maatregel. De nadere regels voor de aanwijzing van die persoon worden bepaald door de Vlaamse regering.

AFDELING 9

Recht op privacy

Artikel 25

Artikel 25 regelt het recht op privacy van de minderjarige en bepaalt wat het recht op respect voor zijn persoonlijke levenssfeer in elk geval inhoudt. Het recht wordt geformuleerd in de geest van artikel 16 van het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Het recht op een respectvolle omgang met de eigen politieke, filosofische, ideologische of religieuze overtuiging of seksuele geaardheid impliceert dat de jeugdhulpaanbieder geen andere overtuiging kan opleggen. Bij ieder contact met de minderjarige moet consequent rekening worden gehouden met de eigen politieke, filosofische, ideologische of religieuze overtuiging of seksuele geaardheid van de minderjarige.

Het recht op privacy wordt ook gespecificeerd voor de eigen situatie van minderjarigen in semi-residentiële en residentiële jeugdhulpverlening. Zo moet een inperking van het recht op bezoek, met uitzondering van de beperking die voortvloeit uit een rechterlijke beslissing, uitvoerig gemotiveerd worden in het dossier.

AFDELING 10

Recht op een vrij besteedbaar bedrag

Artikel 26

De minderjarige in de residentiële jeugdhulpverlening heeft recht op een vrij besteedbaar bedrag. Dat "zakgeld" draagt bij tot zijn privacy binnen de jeugdhulpvoorziening.

De Vlaamse regering bepaalt de nadere regels met betrekking tot dat "zakgeld", dat ten laste van de Vlaamse overheid wordt toegekend.

AFDELING 11

Recht op een menswaardige behandeling

Artikel 27

Artikel 27 stelt dat geen enkele minderjarige in de jeugdhulp onderworpen mag worden aan een onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing. Dat idee klinkt ook door in artikel 19 van het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind dat stelt dat de minderjarige beschermd moet worden tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling.

Artikel 28

Het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen of maatregelen van tijdelijke afzondering moeten in de geest van artikel 37 van het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind gebeuren, met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zo, dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn leeftijd.

De volgende voorwaarden worden in de eerste paragraaf geformuleerd bij het hanteren van sancties :

- ze zijn proportioneel ten opzichte van het gestelde gedrag van de minderjarige ;
- ze zijn aangepast aan de persoonlijkheid van de minderjarige ;
- ze hebben geen traumatische uitwerking op de minderjarige.

De tweede paragraaf gaat in op wat sancties zeker niet mogen inhouden. Lichamelijke straffen, geestelijk geweld en onthouding van maaltijden zijn verboden. Ook onthouding van bezoekrecht is verboden, behoudens een rechterlijke beslissing daartoe.

Aan de toepassing van maatregelen van tijdelijke afzondering of tijdelijke vrijheidsberoving zijn in de derde paragraaf een aantal cumulatieve randvoorwaarden gekoppeld :

- het betreft maatregelen in de context van gedrag van de minderjarige dat risico's inhoudt

voor de eigen fysieke integriteit of voor de fysieke integriteit van medebewoners of personeelsleden, of het betreft gedrag dat materieel vernielend werkt.

Dit onderscheid slaat enerzijds op maatregelen die getroffen worden vanuit het belang van de jeugdhulpvoorziening en anderzijds op maatregelen die getroffen worden in het belang van de minderjarige als cliënt (Brants P. & Vos, D., in "De regels van het huis : omgaan met vrijheidsbeperking in de gehandicaptenzorg en in de bijzondere jeugdbijstand", Acco, Leuven, 2001, 206).

De eerste categorie heeft betrekking op de context waarin een minderjarige geweld pleegt ten aanzien van een jeugdhulpverlener, iemand van de medebewoners in de jeugdhulpvoorziening of ten aanzien van materiaal dat de jeugdhulpvoorziening toebehoort.

De procedure van tijdelijke afzondering of tijdelijke vrijheidsberoving moet in deze context a priori worden uitgeschreven en moet voorspelbaar zijn voor alle betrokkenen in tijd, ruimte en handelen.

De tweede categorie slaat op maatregelen die deel uitmaken van een handelingsplan. Hier staat het klinisch gedragsbeeld van de minderjarige centraal en de maatregelen van de jeugdhulpverlener zijn daar planmatig op afgestemd. De maatregelen moeten aan de minderjarige vooraf duidelijk en open worden meegedeeld en er moet dialoog over mogelijk blijven, in de geest van artikel 5 van dit decreet.

- de jeugdhulpvoorziening beschikt over een welomschreven procedure om tot tijdelijke afzondering of tijdelijke vrijheidsbeperking over te gaan. Die procedure maakt een onderscheid tussen maatregelen in het belang van de minderjarige en maatregelen in het belang van de jeugdhulpvoorziening. De procedure is eenduidig omschreven in het huishoudelijk reglement en de minderjarige moet erover geïnformeerd worden in een voor hem begrijpbare taal.

AFDELING 12

Klachtrecht

Artikel 29

Artikel 29 regelt het klachtrecht van de minderjarige ten aanzien van de jeugdhulpvoorziening, de toegangspoort en de trajectbegeleiding. Dit artikel is dus niet van toepassing op jeugdhulpaanbieders die natuurlijke personen zijn.

Het artikel bepaalt over welke aangelegenheden minderjarige klachten kunnen uiten en aan welke procedurele eisen de klachtenbehandeling door de jeugdhulpvoorziening in elk geval moet voldoen. Daarvoor wordt verwezen naar de sectorale bepalingen die op de jeugdhulpvoorzieningen van toepassing zijn. Zowel het decreet van 25 februari 1997 betreffende de integrale kwaliteitszorg in de verzorgingsvoorzieningen als het decreet van 29 april 1997 inzake de kwaliteitszorg in de welzijnsvoorzieningen – en, vanaf zijn inwerkingtreding, ook het decreet van 17 oktober 2003 betreffende de kwaliteit in de gezondheids- en welzijnsvoorzieningen –, leggen de gezondheids- en welzijnsvoorzieningen, waarop ze van toepassing zijn, op om te zorgen voor een passende klachtenbehandeling. Een dergelijke verplichting wordt ook aan de centra voor leerlingenbegeleiding opgelegd door hoofdstuk XI van het decreet van 1 december 1998 betreffende de centra voor leerlingenbegeleiding.

Jeugdhulpvoorzieningen die deel uitmaken van de diensten van de Vlaamse regering – zoals de gemeenschapsinstellingen voor bijzondere jeugdbijstand – zijn daarentegen onderworpen aan het decreet van 1 juni 2001 houdende toekenning van een klachtrecht ten aanzien van bestuursinstellingen.

De organisatie en de werking van de toegangspoort en de trajectbegeleiding moet nog door de Vlaamse regering worden geregeld. Voor zover zij niet onder het toepassingsgebied van één van de hierboven vermelde decretale regelingen zouden vallen, zullen de regels betreffende hun organisatie en werking ook regels betreffende de klachtenbehandeling moeten bevatten.

HOOFDSTUK VI

Overgangs- en slotbepalingen

Artikel 30

De bepalingen betreffende de toegangspoort van het decreet integrale jeugdhulp, treden op 1 januari 2008 in werking.

De toegangspoort oefent uitsluitend de taken indicatiestelling en toewijzing uit. Wat de indicatiestelling betreft, stelt de toegangspoort, op basis van de aangeleverde diagnostiek betreffende een minderjarige, zijn ouders, en in voorkomend geval zijn opvoedingsverantwoordelijken en/of de betrokken personen uit zijn leefomgeving, vast welke jeugdhulpverlening wenselijk is voor de minderjarige of voor de minderjarige en andere van de vernoemde personen. Wat de toewijzing betreft, ondersteunt de toegangspoort de minderjarige of de minderjarige en die andere personen bij het vinden van de jeugdhulpverlening die de indicatiestelling aan geeft. Ze legt in een toewijzingsbeslissing vast welke jeugdhulpaanbieder(s) concreet zorgen voor de jeugdhulpverlening.

In twee sectoren die onder het toepassingsgebied van de integrale jeugdhulp vallen, namelijk in de sector van de bijzondere jeugdbijstand en in de gehandicaptensector, zijn thans verwijzers werkzaam van wie de taak enigszins vergelijkbaar is met die van de toegangspoort. Wat de sector van de bijzondere jeugdbijstand betreft, treden als verwijzende instanties op : enerzijds de bureaus voor bijzondere jeugdbijstand, die daarvoor kunnen beschikken over de sociale diensten voor bijzondere jeugdbijstand (de sociale diensten bij de comités voor bijzondere jeugdzorg) ; anderzijds de jeugdrechtbanken, die daarbij een beroep kunnen doen op de sociale diensten van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbanken. Wat de gehandicaptensector betreft, treedt het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap, bijgestaan door de provinciale evaluatiecommissies, op als verwijzer die beslist over de inschrijving bij dat Fonds.

Het is de bedoeling dat de toegangspoort mettertijd die rol van de bureaus voor bijzondere jeugdbijstand en, voorzover het jeugdhulpverlening betreft, van het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap overneemt. In die optiek is het wenselijk dat de minderjarigen de rechten, die zij met toepassing van dit decreet kunnen inroepen ten aanzien van de toegangspoort,

zodra die operationeel is, al kunnen inroepen ten aanzien van de verwijzende instanties die tot 31 december 2007 als het ware als toegangspoort functioneren voor de sector van de bijzondere jeugdbijstand en de gehandicaptensector.

Dit artikel schakelt de bureaus voor bijzondere jeugdbijstand en de bijbehorende sociale diensten voor bijzondere jeugdbijstand, enerzijds (1°), en het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap en de bijbehorende provinciale evaluatiecommissies, anderzijds (3°), gelijk met een toegangspoort. Bijgevolg gelden de rechten van de minderjarige ten aanzien van de toegangspoort ook bij de organisatie van bijstand en hulp door de bureaus voor bijzondere jeugdbijstand en de sociale diensten voor bijzondere jeugdbijstand, zoals geregeld in artikel 4, 1° en 2°, en artikel 9 van de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990, en in de uitvoeringsbepalingen. Die rechten gelden eveneens bij de inschrijving in het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap, zoals geregeld in hoofdstuk V van het decreet van 27 juni 1990 houdende oprichting van dat Fonds.

Waar ook de jeugdrechtbanken optreden als verwijzende instantie binnen de sector van de bijzondere jeugdbijstand, is de Vlaamse Gemeenschap niet bevoegd om de organisatie van en de procedure voor die jeugdrechtbanken te regelen. Zij is wel bevoegd om de organisatie en de werking van de sociale diensten bij de jeugdrechtbanken te regelen. Vandaar dat ook die sociale diensten met een toegangspoort worden gelijkgesteld (2°), zodat minderjarigen de rechten, die ze ten aanzien van de toegangspoort zouden kunnen laten gelden, ook ten aanzien van die diensten kunnen inroepen, wanneer die diensten navorsingsopdrachten en opdrachten van sociale aard verrichten. Die opdrachten zijn opgenomen in artikel 40, § 2, eerste lid, van de hierboven genoemde gecoördineerde decreten van 4 april 1990 en worden nader beschreven in het besluit van de Vlaamse regering van 17 juli 1991 houdende organisatie en werkwijze van de sociale diensten van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbanken.

In artikel 31 wordt aan de Vlaamse regering opdracht gegeven om de hierboven vermelde sectorale regelgeving betreffende de organisatie van bijstand en hulp door de bureaus voor bijzondere jeugdbijstand en de sociale diensten voor bijzondere jeugdbijstand, betreffende de werking van de sociale diensten van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbanken en betreffende de inschrijving in het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Per-

sonen met een Handicap, aan te passen aan de bepalingen van dit decreet.

Artikel 31

Aan de Vlaamse regering wordt opdracht gegeven om, ten laatste één jaar na de inwerkingtreding van artikel 31, de sectorale regelgeving die op de jeugdhulpaanbieders van toepassing is, met name de decreten en besluiten die vermeld zijn in artikel 4 van het decreet integrale jeugdhulp en de besluiten die ter uitvoering daarvan zijn genomen, in overeenstemming te brengen met de bepalingen van dit decreet. Ook moet zij, zoals hierboven is aangegeven, binnen die termijn de sectorale regelgeving betreffende de organisatie van bijstand en hulp door de bureaus voor bijzondere jeugdbijstand en de sociale diensten voor bijzondere jeugdbijstand, betreffende de werking van de sociale diensten van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbanken en betreffende de inschrijving in het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap in overeenstemming brengen met de bepalingen van dit decreet.

Waar de aanpassing van de sectorale regelgeving mogelijk is bij een besluit van de Vlaamse regering, moet dat aanpassingsbesluit binnen de vastgestelde termijn genomen worden. Als de aanpassing van de sectorale regelgeving bij decreet moet gebeuren, dient de Vlaamse regering vóór het einde van de gestelde termijn een ontwerp van wijzigend decreet bij het Vlaams Parlement in.

Wat de aanpassing van de sectorale regelgeving betreft, moet worden gewezen op artikel 3, § 2, dat uitdrukkelijk stelt dat dit decreet geen afbreuk doet aan decretale of reglementaire bepalingen die aan minderjarigen ruimere rechten toekennen. Bestaande decretale of reglementaire bepalingen die aan minderjarigen méér rechten toekennen dan dit decreet, hoeven dus niet te worden aangepast.

Artikel 32

Uiteraard kunnen de jeugdhulpaanbieders, de toegangspoort en de trajectbegeleiding de bepalingen van dit decreet alleen correct toepassen ten aanzien van minderjarigen, als zij voldoende kennis hebben van die bepalingen. Daarom wordt de Vlaamse regering opgedragen om de nodige initiatieven te nemen om het personeel dat werkzaam is bij de hulpaanbieders, de toegangspoort en de tra-

jectbegeleiding vorming over de bepalingen van dit decreet te verschaffen. Daarnaast wordt de Vlaamse regering opgedragen om minderjarigen en ouders te informeren over de inhoud van dit decreet. Vanzelfsprekend zullen daarvoor de nodige kredieten moeten worden uitgetrokken in de begroting.

Artikel 33

Dit artikel regelt de inwerkingtreding van dit decreet.

Koen HELSEN
Ria VAN DEN HEUVEL
Jan VAN DUPPEN
Jan ROEGIERS

VOORSTEL VAN DECREET

HOOFDSTUK I

Algemene bepalingen

Artikel 1

Dit decreet regelt een gemeenschapsaangelegenheid.

Artikel 2

§ 1. In dit decreet wordt verstaan onder :

- 1° decreet integrale jeugdhulp : het decreet van ... betreffende de integrale jeugdhulp ;
- 2° jeugdhulp : het geheel van de jeugdhulpverlening en de indicatiestelling, de toewijzing en de trajectbegeleiding, bedoeld in respectievelijk artikel 19, 22 en 26 van het decreet integrale jeugdhulp ;
- 3° jeugdhulpverlening : de hulp- en zorgverlening die zich richt tot minderjarigen of tot minderjarigen en hun ouders, hun opvoedingsverantwoordelijken en/of personen uit hun leefomgeving zoals bedoeld in artikel 2, § 1, 4°, van het decreet integrale jeugdhulp ;
- 4° residentiële jeugdhulpverlening : jeugdhulpverlening waarbij een vervangende woon- of verblijfssituatie wordt aangeboden ;
- 5° semi-residentiële jeugdhulpverlening : jeugdhulpverlening waarbij een vervangende dagactiviteit of een vervangend nachtverblijf wordt aangeboden ;
- 6° gerechtelijke jeugdhulp : jeugdhulp die wordt opgelegd bij een rechterlijke beslissing ;
- 7° buitengerechtelijke jeugdhulp : jeugdhulp die wordt verstrekt zonder interventie van een rechterlijke beslissing ;

- 8° minderjarige : elke natuurlijke persoon jonger dan achttien jaar ;
- 9° niet-begeleide minderjarige vreemdeling : elke minderjarige, die valt onder de toepassing van titel XIII, hoofdstuk 6, van de programmawet (I) van 24 december 2002 ;
- 10° ouders : de personen die titularis zijn van het ouderlijk gezag of, bij ontstentenis van deze personen, de wettelijke vertegenwoordiger ;
- 11° opvoedingsverantwoordelijken : de natuurlijke personen, andere dan de ouders, die de minderjarige op duurzame wijze in feite onder hun bewaring hebben of bij wie de minderjarige geplaatst is door bemiddeling of ten laste van een openbare overheid ;
- 12° jeugdhulpaanbieder : een persoon of een voorziening die jeugdhulpverlening aanbiedt als bedoeld in artikel 4 van het decreet integrale jeugdhulp ;
- 13° jeugdhulpvoorziening : een voorziening die jeugdhulpverlening aanbiedt als bedoeld in artikel 4 van het decreet integrale jeugdhulp ;
- 14° jeugdhulpverlener : een persoon die of een team dat binnen een jeugdhulpvoorziening belast is met het verstrekken van jeugdhulpverlening ;
- 15° toegangspoort : orgaan, bedoeld in artikel 17 van het decreet integrale jeugdhulp, dat zorgt voor de indicatiestelling en de toewijzing ;
- 16° dossier : alle gegevens die op een systematische wijze met betrekking tot een minderjarige worden verzameld en bijgehouden ;
- 17° sector : een bevoegdheidsdomein dat geregeld wordt door regelgeving, vermeld in artikel 4, § 1, van het decreet integrale jeugdhulp, of toepasselijk verklaard krachtens artikel 4, § 2, van dat decreet.

§ 2. Bij verwijzing naar personen wordt in dit decreet de mannelijke vorm gebruikt.

HOOFDSTUK II

Toepassingsgebied

Artikel 3

§ 1. Onverminderd de wetgeving betreffende de rechten van de patiënt en behoudens afwijkingen waarin dit decreet voorziet, regelt dit decreet de rechten van minderjarigen ten aanzien van de jeugdhulpaanbieders, de toegangspoort en de trajectbegeleiding.

Het is van toepassing vanaf het eerste contact dat een minderjarige heeft met een jeugdhulpaanbieder, de toegangspoort of de trajectbegeleiding, ongeacht op welke wijze en door wie dit contact geïnitieerd wordt.

§ 2. Dit decreet doet geen afbreuk aan wettelijke, decretale of reglementaire bepalingen, die aan minderjarigen ruimere rechten toekennen.

HOOFDSTUK III

Bekwaamheid van de minderjarige

Artikel 4

§ 1. Onverminderd de rechten van de ouders, oefent de minderjarige de rechten, opgesomd in dit decreet, zelfstandig uit.

§ 2. In afwijking van § 1, oefent de minderjarige de rechten, bedoeld in artikel 8, 13 en 22, zelfstandig uit op voorwaarde dat hij tot een redelijke beoordeling van zijn belangen in staat is, rekening houdend met zijn leeftijd en zijn maturiteit. De minderjarige van twaalf jaar of ouder wordt vermoed in staat te zijn tot een redelijke beoordeling van zijn belangen.

HOOFDSTUK IV

Belang van de minderjarige

Artikel 5

Het belang van de minderjarige vormt de belangrijkste overweging bij het verlenen van jeugdhulp.

Het belang van de minderjarige wordt vastgesteld in dialoog met de minderjarige zelf. Aan de mening van de minderjarige wordt passend gevolg gegeven, rekening houdend met zijn leeftijd en maturiteit. Bij de vaststelling van het belang van de minderjarige is tevens respect vereist voor de mening en voor de verantwoordelijkheden van de ouders.

HOOFDSTUK V

Rechten van de minderjarige

AFDELING 1

Algemene bepaling

Artikel 6

De rechten die in dit decreet zijn opgesomd, gelden zonder onderscheid voor alle minderjarigen.

AFDELING 2

Het recht op jeugdhulp

Artikel 7

Binnen het beschikbare jeugdhulpaanbod heeft de minderjarige recht op jeugdhulp, binnen de beschikbare Jeugdhulpverlening, zoals bepaald in artikel 6 van het decreet integrale jeugdhulp.

AFDELING 3

Recht op instemming met en vrije keuze van de buitengerechtelijke jeugdhulp

Artikel 8

De minderjarige heeft het recht om geïnformeerd vrij in te stemmen met de buitengerechtelijke jeugdhulp of die hulp te weigeren.

Artikel 9

Als buitengerechtelijke jeugdhulp die past bij de jeugdhulpvraag of jeugdhulpbehoefte van de minderjarige, door meerdere jeugdhulpaanbieders kan worden verstrekt, heeft de minderjarige het recht om de jeugdhulpaanbieder vrij te kiezen en om zijn keuze nadien te wijzigen, behoudens beperkingen die bij of krachtens wet of decreet zijn opgelegd.

Artikel 10

§ 1. Bij buitengerechtelijke jeugdhulp heeft de minderjarige te allen tijde het recht de interventie van een bepaalde jeugdhulpverlener te weigeren, voorzover de opdracht en de organisatie van de jeugdhulpvoorziening dat toelaten. De weigering mag de jeugdhulpverlening van de jeugdhulpvoorziening aan de minderjarige niet in het gedrang brengen.

Op verzoek van de minderjarige wordt de weigering, bedoeld in het vorige lid, schriftelijk vastgelegd en toegevoegd aan het dossier van de minderjarige. De minderjarige heeft het recht om een schriftelijke motivering van die weigering aan zijn dossier te laten toevoegen.

§ 2. De bepalingen van § 1 zijn van overeenkomstige toepassing op de toegangspoort en de trajectbegeleiding.

AFDELING 4

Recht op informatie en duidelijke communicatie

Artikel 11

§ 1. De minderjarige heeft recht op duidelijke, toereikende en voor hem begrijpelijke informatie over de jeugdhulp en over alle zaken die daarmee verband houden, inzonderheid leefregels en afspraken.

§ 2. In het belang van de minderjarige, zoals omschreven in artikel 5, kan worden beslist om de minderjarige over bepaalde zaken niet te informeren. Een dergelijke beslissing wordt gemotiveerd en in het dossier van de minderjarige opgenomen.

De persoon, bedoeld in artikel 24, heeft het recht over die zaken geïnformeerd te worden.

Artikel 12

De communicatie met de minderjarige verloopt in een voor hem begrijpelijke taal, afgestemd op zijn leeftijd en maturiteit.

De Vlaamse regering bepaalt hoe dit recht wordt nageleefd ten aanzien van anderstalige minderjarigen.

AFDELING 5

Het recht op respect voor het gezinsleven

Artikel 13

Tenzij een rechterlijke beslissing dat beveelt, kan een minderjarige niet tegen zijn wil van zijn ouders worden gescheiden.

Artikel 14

Als jeugdhulpverlening de minderjarige scheidt van zijn ouder of opvoedingsverantwoordelijke, heeft de minderjarige recht op informatie over en op regelmatig persoonlijk en rechtstreeks contact met die persoon, tenzij dit in strijd is met het belang van de minderjarige, zoals omschreven in artikel 5, of met een rechterlijke beslissing.

Het verstrekken van gevoelige informatie over een ouder of opvoedingsverantwoordelijke gebeurt zo dat het welzijn van de minderjarige zo min mogelijk wordt geschaad.

Artikel 15

De minderjarige en inzonderheid de niet-begeleide minderjarige vreemdeling heeft recht op ondersteuning bij het zoeken naar informatie over de situatie van familieleden.

AFDELING 6

Recht op inspraak en participatie

Artikel 16

Onverminderd de procedureregels voor het verlenen van gerechtelijke jeugdhulp, heeft de minderjarige recht op participatie bij de totstandkoming en de uitvoering van de jeugdhulp die hem wordt verleend.

De minderjarige heeft het recht zijn mening vrij te uiten in elke aangelegenheid of procedure betreffende de jeugdhulp die hem betreft. Aan de mening van de minderjarige wordt in de mate van het mogelijke passend gevolg gegeven, in overeenstemming met de leeftijd en de maturiteit van de minderjarige. Als aan de mening van de minderjarige geen passend gevolg wordt gegeven, wordt dat afdoende gemotiveerd. Op verzoek van de minderjarige wordt die motivering aan zijn dossier toegevoegd.

Artikel 17

Onverminderd de procedureregels voor het verlenen van gerechtelijke jeugdhulp, heeft de minderjarige recht op een periodieke evaluatie van de jeugdhulpverlening die hij krijgt, in verhouding tot de duur van die hulpverlening. Hij heeft recht op participatie bij die evaluatie.

Artikel 18

Tenzij dat in strijd is met een rechterlijke beslissing en voorzover de opdracht en de organisatie van de jeugdhulpvoorziening dat toelaten, heeft de minderjarige aan wie die voorziening semi-residentiële of residentiële jeugdhulpverlening aanbiedt, het recht om met medebewoners te vergaderen over aspecten van de jeugdhulpverlening.

Artikel 19

De jeugdhulpvoorzieningen beschikken over een regeling met betrekking tot de inspraak van de minderjarige. Die inspraakregeling voldoet ten minste aan de volgende eisen :

- 1° er is een inspraakorgaan of een inspraakprocedure ;
- 2° indien mogelijk en in elk geval bij semi-residentiële of residentiële jeugdhulpverlening die gemiddeld ten minste zes maanden bedraagt, gebeurt de inspraak collectief ;
- 3° elke minderjarige aan wie de jeugdhulpvoorziening jeugdhulpverlening aanbiedt, kan participeren aan de inspraak ;
- 4° de jeugdhulpvoorziening biedt haar medewerking om de inspraak te realiseren.

AFDELING 7

Het dossier

Artikel 20

De minderjarige heeft recht op een dossier dat door de jeugdhulpvoorziening, de toegangspoort en de trajectbegeleiding zorgvuldig wordt bijgehouden en veilig wordt bewaard.

Het opstellen, het bewaren en het gebruik van het dossier zijn onderworpen aan de verplichtingen die voortvloeien uit de wetgeving betreffende de verwerking van persoonsgegevens, aan de verplichtingen die voortvloeien uit de regelgeving van de sectoren en aan de supplementaire of specifieke verplichtingen, bepaald in deze afdeling. Als deze verplichtingen onderling tegenstrijdig zijn, hebben de verplichtingen die voor de minderjarige het gunstigst zijn, voorrang.

Artikel 21

In het dossier worden de persoonsgegevens betreffende de gezondheid apart bijgehouden. De verwerking van en de toegang tot die gegevens is onderworpen aan de relevante bepalingen uit de wetgeving tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens en betreffende de rechten van de patiënt.

Artikel 22

§ 1. Dit artikel is van toepassing op de dossiergegevens die geen persoonsgegevens betreffende de gezondheid uitmaken.

§ 2. De minderjarige heeft recht op toegang tot de gegevens die hem betreffen.

Het toegangsrecht geldt niet voor de volgende gegevens :

1° de gegevens die werden verstrekt door derden zonder dat zij daartoe verplicht werden en die zij als vertrouwelijk hebben bestempeld, tenzij zij zich akkoord verklaren met de toegang ;

2° de stukken die werden opgesteld ten behoeve van de gerechtelijke overheden ;

3° de gegevens waarover de minderjarige, met toepassing van artikel 11, § 2, niet werd geïnformeerd. De persoon, bedoeld in artikel 24, heeft wel recht op toegang tot deze gegevens.

De minderjarige heeft recht op toelichting bij de gegevens waartoe hij toegang heeft.

Behoudens afwijkende bepalingen, wordt het recht op toegang en toelichting verleend ten laatste binnen vijftien dagen na ontvangst van het verzoek.

§ 3. De toegang tot de gegevens wordt verstrekt door inzage.

Als bepaalde gegevens ook een derde betreffen en volledige inzage in de gegevens door de minderjarige afbreuk zou doen aan het recht van de derde op bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer, wordt de toegang tot deze gegevens verstrekt via een gesprek, gedeeltelijke inzage of rapportage.

§ 4. Voor de toepassing van § 2 worden de personen die deel uitmaken van het cliëntsysteem ten opzichte van elkaar als derden beschouwd.

Onverminderd de toepassing van § 2, worden, voor de toepassing van § 3, tweede lid, de personen die deel uitmaken van het cliëntsysteem ten opzichte van de minderjarige niet als derden beschouwd, voorzover het gaat om contextuele gegevens.

Contextuele gegevens zijn gegevens die tegelijk de minderjarige en één of meer andere personen die deel uitmaken van het cliëntsysteem, betreffen.

Voor de toepassing van deze paragraaf bestaat het cliëntsysteem uit de volgende personen :

1° de minderjarige ;

2° de ouders ;

3° de opvoedingsverantwoordelijken ;

4° de personen die met de minderjarige samenwonen op het ogenblik van de uitoefening van het recht op toegang.

§ 5. Deze paragraaf is van toepassing als de minderjarige, met toepassing van artikel 4, § 2, het recht op toegang niet zelfstandig kan uitoefenen.

Het recht op toegang wordt uitgeoefend door de ouders.

De ouder kan zich niet beroepen op de toepassing van § 4 wat betreft de contextuele gegevens die het kind en een ander persoon dan de ouder zelf betreffen. Hij heeft geen toegang tot de gegevens, bedoeld in artikel 23.

Ingeval er tegenstrijdige belangen zijn met de ouders of als die het toegangsrecht niet uitoefenen, kan het toegangsrecht van de minderjarige worden uitgeoefend door de persoon, bedoeld in artikel 24.

§ 6. Op verzoek van de minderjarige worden de documenten die hij aanreikt, toegevoegd aan zijn dossier.

De minderjarige heeft het recht om zijn versie te geven van de feiten die vermeld zijn in zijn dossier.

§ 7. De minderjarige heeft recht op een afschrift van de gegevens van zijn dossier waartoe hij toegang heeft door inzage en op een rapport van de gegevens van zijn dossier waartoe hij toegang heeft op een andere wijze dan door inzage.

Ieder afschrift en ieder rapport is persoonlijk en vertrouwelijk, en mag enkel worden aangewend voor doeleinden van jeugdhulp. De dossierhouder die een afschrift of rapport bezorgt, wijst de minderjarige hierop en voegt een toelichting in die zin bij het afschrift of rapport.

De Vlaamse regering kan de modaliteiten bepalen waaronder een afschrift of rapport wordt afgeleverd.

Artikel 23

De minderjarige kan zich uitdrukkelijk en gemotiveerd verzetten tegen de toegang van een persoon van het cliëntsysteem, zoals bedoeld in artikel 22, § 4, tot door hem aangewezen gegevens.

AFDELING 8

Recht op bijstand

Artikel 24

§ 1. De minderjarige heeft het recht om zich in alle contacten met de jeugdhulpaanbieders, de toegangspoort en de trajectbegeleiding en in de uitoefening van zijn rechten, opgesomd in dit decreet, te laten bijstaan door een persoon die aan de volgende voorwaarden voldoet :

- 1° door het beroepsgeheim gebonden zijn of personeelslid zijn van de instelling waar de minderjarige onderwijs volgt ;
- 2° niet rechtstreeks betrokken zijn bij de jeugdhulpverlening, georganiseerd ten behoeve van de minderjarige ;
- 3° op ondubbelzinnige wijze door de minderjarige aangewezen zijn.

De persoon die de minderjarige bijstaat, legitimeert zich bij elk optreden in die hoedanigheid.

§ 2. Als de minderjarige niet in staat is om zelf een persoon als bedoeld in § 1, aan te wijzen en als de minderjarige en zijn ouders tegenstrijdige belangen hebben, kan de jeugdhulpvoorziening of de toegangspoort voor hem een persoon aanwijzen die beantwoordt aan de bepalingen van § 1, eerste lid, 1° en 2°. De Vlaamse regering bepaalt de nadere regels voor de aanwijzing van die persoon. Het tweede lid van § 1 is op die persoon van toepassing.

Het voorgaande lid is van overeenkomstige toepassing als de minderjarige en zijn opvoedingsverantwoordelijke tegenstrijdige belangen hebben en niemand het ouderlijk gezag over de minderjarige uitoefent.

AFDELING 9

Recht op privacy

Artikel 25

De minderjarige heeft recht op respect voor zijn persoonlijke levenssfeer, met inbegrip van :

- 1° de bescherming van zijn persoonsgegevens, onverminderd de bepalingen van afdeling 7 ;
- 2° een respectvolle omgang met de eigen politieke, filosofische, ideologische of religieuze overtuiging en seksuele geaardheid ;
- 3° voorzover de opdracht en de organisatie van de jeugdhulpaanbieder dit toelaten, het recht om bezoek te ontvangen en om te gaan met personen van zijn eigen keuze bij residentiële of semi-residentiële jeugdhulpverlening, tenzij een beperking van dat recht voortvloeit uit een rechterlijke beslissing ;
- 4° het recht op overleg omtrent de verblijfsomstandigheden bij residentiële of semi-residentiële jeugdhulpverlening.

Behalve indien de beperking van het recht, bedoeld in het voorgaande lid, 3°, voortvloeit uit een rechterlijke beslissing, wordt die beperking uitvoerig gemotiveerd in het dossier van de minderjarige.

AFDELING 10

Recht op een vrij besteedbaar bedrag

Artikel 26

De minderjarige aan wie residentiële jeugdhulpverlening wordt geboden, heeft, ten laste van de Vlaamse overheid, recht op een vrij besteedbaar bedrag. De Vlaamse regering bepaalt het bedrag, de nadere regels voor de toekenning ervan en de wijze waarop het wordt vereffend.

AFDELING 11

Recht op een menswaardige behandeling

Artikel 27

Geen enkele minderjarige wordt in de jeugdhulp onderworpen aan een onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing.

Artikel 28

§ 1. Sancties vanwege de jeugdhulpaanbieders zijn aan de persoonlijkheid van de minderjarige aangepast en zijn proportioneel met de ernst van de feiten. Ze bevorderen altijd de opvoeding en hebben geen traumatische uitwerking.

§ 2. Lichamelijke straffen, geestelijk geweld, onthouding van maaltijden en, behoudens andersluidende rechterlijke beslissing, onthouding van bezoekerrecht, zijn verboden.

§ 3. Tijdelijke afzondering of tijdelijke vrijheidsbeperking is alleen mogelijk indien en zolang als het gedrag van de minderjarige :

- 1° risico's inhoudt voor zijn eigen fysieke integriteit, of ;
- 2° risico's inhoudt voor de fysieke integriteit van medebewoners of personeelsleden of materieel-vernietend werkt.

De procedures van jeugdhulpvoorzieningen om tot tijdelijke afzondering of tijdelijke vrijheidsbeperking over te gaan, zijn duidelijk omschreven in het huishoudelijk reglement en worden duidelijk meegedeeld. Als gebruik wordt gemaakt van een beveiligingskamer, beschrijft het huishoudelijk reglement in elk geval : de inrichting en het gebruik van de beveiligingskamer, het beveiligingsdossier, de duur van de beveiliging en het toezicht.

AFDELING 12

Klachtrecht

Artikel 29

De minderjarige heeft het recht om bij een jeugdhulpvoorziening, de toegangspoort of de trajectbegeleiding klachten te formuleren over :

- 1° de inhoud van de jeugdhulp en de wijze waarop ze wordt aangeboden ;
- 2° de leefomstandigheden binnen residentiële en semi-residentiële jeugdhulpverlening ;
- 3° de niet-naleving van de rechten, opgesomd in dit decreet.

De klachtenbehandeling verloopt volgens de bepalingen die terzake van toepassing zijn op de jeugdhulpvoorziening, de toegangspoort of de trajectbegeleiding.

HOOFDSTUK VI

Overgangs- en slotbepalingen

Artikel 30

Tot 31 december 2007 worden met een toegangspoort gelijkgesteld :

- 1° het bureau voor bijzondere jeugdbijstand, bedoeld in artikel 8 van de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990, en de sociale dienst, bedoeld in artikel 40, § 1, van die decreten, bij de uitvoering van de taken die vermeld zijn in artikel 4, 1° en 2°, en artikel 9 van dezelfde decreten ;
- 2° de sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbank, bedoeld in artikel 40, § 2, van de decreten, vermeld in 1°, bij de uitvoering van de taken, vermeld in die bepaling ;

3° het Fonds, bedoeld in artikel 3 van het decreet van 27 juni 1990 houdende oprichting van een Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap, en de provinciale evaluatiecommissie, bedoeld in artikel 40 van dat decreet, bij de uitvoering van de taken die vermeld zijn in hoofdstuk V van hetzelfde decreet.

Artikel 31

Na de inwerkingtreding van dit artikel doet de Vlaamse regering het nodige om de sectorale regelgeving, die met betrekking tot de jeugdhulp van toepassing is op de jeugdhulpaanbieders en de instanties, bedoeld in artikel 30, in overeenstemming te brengen met de bepalingen van dit decreet.

Artikel 32

De Vlaamse regering neemt de nodige initiatieven voor de vorming van het personeel van de jeugdhulpaanbieders, de toegangspoort en de trajectbegeleiding en voor het informeren en sensibiliseren van minderjarigen en ouders.

Artikel 33

Dit decreet treedt in werking op een door de Vlaamse regering vast te stellen datum en uiterlijk op 1 juli 2006, met uitzondering van artikel 31 en 32 die in werking treden op 1 juli 2004.

Koen HELSEN

Ria VAN DEN HEUVEL

Jan VAN DUPPEN

Jan ROEGIERS
